

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Andra Kammaren. N:o 39.

Lördagen den 21 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos de å kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades dervid herr *Ollas A. Ericssons* i Ofvanmyra motion, n:o 177, till statsutskottet och herr *David Bergströms* motion, n:o 178, till lagutskottet.

§ 2.

Till afgörande förelåg särskilda utskottets utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken, dels ock vissa inom Riksdagen väckta motioner.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.*

Till förberedande behandling hade särskilda utskottet fått emotaga:

dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 24, hvori Kongl. Maj:t, under åberopande af de vid propositionen fogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jemlikt § 87 regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bilagda förslag till:

1:o) lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete; och

2:o) lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken; dels ock följande åtta särskilda inom Riksdagen väckta motioner, nemligen:

n:is 31 och 35, afgifna inom Första Kammaren, den förra af herr *E. Fränckel* och den senare af herr *A. G. Svedelius*; samt följande inom Andra Kammaren afgifna motioner:

n:o 44, af herr *J. Hjelmérus*;

n:o 146, af herr *D. Persson* i Tällberg;

n:o 148, af herr *P. Olsson* i Åsak;

Angående
 förslag till lag
 ang. ersättning
 för skada till
 följd af olycks-
 fall i arbete
 m. m.
 (Forts.)

n:o 159, af herr *Hj. Branting*;
 n:o 168, af herr *P. Jönsson* i Färeköp; samt
 n:o 174, af herr *K. Staaff*.

Utskottet hemställde:

1:o att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete icke kunnat oförändradt antagas, ville i anledning af såväl Kongl. Maj:ts berörda proposition som de af herrar Fränckel, Svedelius, Olsson i Åsak, Branting och Staaff i ämnet väckta motioner, n:is 31, 35, 148, 159 och 170 — med afslag å herr Perssons i Tällberg motion, n:o 146, och herr Jönssons i Färeköp motion, n:o 168, — för sin del antaga ett af utskottet delvis omarbetadt förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete;

2:o under förutsättning, att hvad utskottet här ofvan under 1:o hemställt vinner Riksdagens bifall, att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken icke kunnat oförändradt antagas, ville för sin del antaga ett af utskottet jemväl delvis omarbetadt förslag till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken;

3:o att herr Hjelmérus' motion, n:o 44, icke må af Riksdagen bifallas.

Vid utlåttandet voro fogade reservationer, af bland andra, herr *Staaff*, som hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t, under uttalande, att frågan om lagstadgad godtgörelse till arbetare för olycksfall i arbetet synes Riksdagen kräfva en snar lösning, anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbete och för nästkommande års Riksdag framlägga förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det i herr Fränckels motion innehållna förslaget, dock att beträffande ersättningsberättigades lefnadsställning och omständigheterna i de särskilda fallen samt att lagen ej måtte innefatta upphäfvande af de genom lagen angående ersättning för skada i följd af jernvägs drift den 12 mars 1886 jernvägarnes personal och arbetare tillförsäkrade förmåner.

Sedan utskottets under *punkten 1* gjorda hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

Friherre von Otter, som anförde: I afseende å föredragnings-sättet tillåter jag mig föreslå, att ifrågavarande betänkande måtte sålunda företagas till afgörande,

att det måtte punktvis föredragas;

att det under 1:o) upptagna lagförslag föredrages paragrafvis och 1 § styckevis samt derefter stadgandet angående lagens trädande i kraft, ingressen och rubriken och slutligen utskottets hemställan;

att lagtexten till 1 § i det under 1:o) upptagna lagförslag måtte

uppläsas, men för de öfriga paragraferna endast derest yrkande derom göres; samt

att vid föredragning af nyssnämnda 1 § diskussionen må röra sig om den kongl. propositionen, hithörande motioner och utskottets hemställan i dess helhet, hvarjemte jag hemställer ej mindre,

att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa delar skulle komma att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föränledas, än äfven

att i afseende å paragrafernas nummerbeteckning utskottet må vidtaga sådana ändringar, hvartill kamrarnes beslut må gifva anledning.

Hvad friherre von Otter sålunda hemställt blef af kammaren bifallet.

§ 1.

Enligt utskottets förslag skulle denna paragraf erhålla följande lydelse:

Varder arbetare skadad till följd af olycksfall i arbetet, vare i de fall, som i 2 och 3 §§ afses, arbetsgifvaren pliktig att utgifva ersättning enligt de i denna lag stadgade grunder.

Såsom skada till följd af olycksfall i arbetet anses ej sådan skada, som förorsakats uppsåtligen "eller genom grof vårdslöshet af den skadade sjelf" eller uppsåtligen af annan person än den, som haft ledning af eller uppsigt öfver arbetet, eller ock genom sådan öfvermåttig tilldragelse eller annan händelse, som icke står i samband med det utförda arbetets beskaffenhet eller med de förhållanden, under hvilka det bedrifvits.

Ersättningsskyldighet enligt denna lag åligge icke arbetsgifvaren, der ej den skadade under minst fjorton dagar före olycksfallet varit hos honom anställd.

Med arbetare förstås i denna lag den, som med arbetets utförande tager omedelbar befattning, så ock arbetsförman.

Kongl. Majt hade deremot för paragrafen föreslagit denna lydelse:

Varder arbetare skadad till följd af olycksfall i arbetet, och har han ej uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet sjelf ådragit sig skadan, vare i de fall, som i 2 och 3 §§ afses, arbetsgifvaren pliktig att utgifva ersättning enligt de i denna lag stadgade grunder.

Såsom arbetare skall enligt denna lag anses jemväl arbetsförman.

Sedan herr talmannen låtit uppläsa *första stycket* af utskottets förslag till paragrafens lydelse, anförde:

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Mer än en gång har jag från denna plats bekämpat den princip, på hvilken det nu

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

framlagda förslaget fotats. Jag har gjort detta, icke därför, att jag icke ansett det såsom ett stort och betydande framsteg, derest en lagstiftning kunde genomföras, som vore baserad just på denna princip, utan endast därför, att jag haft den uppfattning, att åtskilliga af de praktiska olägenheter, som tillämpningen af denna princip måste medföra, skulle kunna undvikas och undanrödjas, derest man beslöte sig för att gå ett steg längre, än Kongl. Maj:t nu ifrågasatt, och genast från första början grundade denna lagstiftning på försäkringsprincipen.

Då jag detta oaktadt icke blott bidragit till förarbetena för det nu framlagda förslaget, utan nu också går att förklara mig villig att acceptera särskilda utskottets förslag, dock med vissa väsentliga modifierationer, så sker detta uteslutande därför, att jag hyser den uppfattning, att det föregående lagstiftningsarbetet bragt denna viktiga fråga i det läge, att den utgångspunkt, som föreliggande förslag innebär, är den enda möjliga, så vida man nemligen vill komma ifrån de stora ordens och tomma frasernas tid till handlingens, hvilket, enligt mitt förmenande betingas icke blott af sakens natur, utan ock af Riksdagens omtanke om sin egen heder och värdighet.

Efter denna lilla personliga förklaring i förbigående ber jag att få vända mig mot förslaget motståndare. Jag finner då i första ledet bland dem två ärade reservanter ifrån denna kammare — representanterna på gefleborgs- och södermanlandslänsbankarna — hvilka icke motsätta sig en statsförsäkring, så vidt den afser upprättandet och upprätthållandet af en riksförsäkringsanstalt eller lemmandet af bidrag på ett eller annat sätt af statsmedel till försäkringsväsendet, men som deremot bestämdt protestera mot den obligatoriska försäkringsprincipen, under hvad form det än vara må. Jag får bekänna, att den position, dessa ärade herrar intagit, synes mig vara något egendomlig. Hvad är det i själfva verket de vilja bevisa med sin argumentation? Är det männe, att försäkringen äfven på frivillighetens väg kan vinna tillbörlig utsträckning? Nej, ingalunda. De rada blott upp serier af siffror till styrkande af något, som ingen vill bestrida, nemligen att det svenska privata olycksfallsförsäkringsväsendet under de senare åren vunnit en hastig och oväntadt stor utveckling. Men icke hafva de derigenom enligt min uppfattning på något sätt vederlagt den enligt mitt förmenande afgörande invändning, som gång på gång blifvit rigtad mot dem, nemligen att man dock icke genom den frivilliga försäkringen kan vinna garanti för, att just de svagaste existenserna, som äro mest i behof af försäkring, komma att deri inbegripas. Detta har blifvit sagdt många gånger. Det har blifvit illustrerad med siffror, och äfven den utredning, som framlagts, talar samma språk. Enligt aktuarien Gullbergs utredning — i förbigående vill jag fästa uppmärksamheten uppå, att den utredning, som här föreligger, har afseende på den *verkliga* industrien, men *icke* på handverket — enligt denna utredning hade vid arbetsställen med mindre än 10 arbetare endast 5½ procent af arbetsgifvarne anlitat den privata försäkringen, under det motsvarande procenttal inom den större industrien gick upp till närmare 35. Detta synes mig vara siffror, som tala.

Jag tror för öfrigt knappast, att jag misstager mig, då jag vågar

antaga, att dessa ärade herrar reservanter icke betrakta sig annat än såsom ropandes röster i öknen, som numera ingen lärer vilja följa.

Under 15 års tid har Sveriges regering och Riksdag gång på gång otvetydigt och eftertryckligt uttalat sig för den *obligatoriska* principen, och hvarje gång hafva dessa uttalanden fått full genklang i den allmänna opinionen utom Riksdagen. Tror man verkligen, att vi under sådana förhållanden skulle låta förleda oss att i en hastig vändning kasta denna princip öfver bord? Jag tror det icke, och jag tror ej heller, att de ärade reservanterna kunna föreställa sig något sådant.

Den intransigens, om hvilken jag talat, representeras af tvenne Första-kammar-reservanter, herrar Benedicks och Faik. De tillbakavisa den obligatoriska principen såsom något socialistiskt. — Ja — något *socialistiskt!* Jag vet icke, om herr talmannen möjligtvis erinrar sig hvad Calchas, öfverstepresten i Sköna Helena, säger, eller att ett orakel utan åska är såsom en biffstek utan lök. Socialistiskt skall det vara; det kan icke från det hållet hållas något tal eller skrivas några rader i en arbetarefråga utan att det talas om socialism. Jag tycker mig riktigt se, huru håren reste sig på dessa senatorers hjessor, när de nedskrefvo dessa ord, så väl egnade och beräknade att låta en bäfvan af helig skräck genomgå alla samhällsbevarande hjertan.

Den tanke, som föresväfvat dessa ärade herrar, om ock något dunkelt och aflögset, synes för öfrigt hafva kommit till uttryck äfven på annat håll: den spökar, denna tanke, till och med i högsta domstolens betänkande. Man kan icke finna sig till rätta med denna nya terminologi. Man kan icke, som man säger, civilrättsligt förklara och begrunda den ifrågasatta ansvarighetsprincipen. Den vill icke passa in i det juridiska systemet. Och man hisnar, som om långt nere eller långt framåt plötsligen öppnade sig utsigter öfver nya himlar och en ny jord.

Men, herr talman, när mensklighetens blick någon gång plötsligen vidgar sig öfver dylika utsigter, då är för visso detta icke alltid ett tecken derpå, att man befinner sig på villovägar. Snarare vittnar det långt oftare derom, att rätta vägen plötsligen blifvit funnen, om ock den vägen fordrar nya ledare och andra fortskaffningsmedel än de hittills begagnade. Det gäller blott i sådana ögonblick att icke låta skrämman sig af lagparagrafer, utan tryggt gå sin väg fram öfver dem, det okända till mötes. Gör man det, skall man nog med tiden äfven i detta fall få en bekräftelse på sanningen af gamle furst Bismarcks ord, att lagparagraferna skola snart finna sig till rätta eller, med andra ord, att den juridiska teorien skall märkvärdigt snart veta lämpa sig efter de nya förhållandena. Och den skall det, mina herrar, i detta fall så mycket lättare, som den princip, hvarom här är fråga, icke blott under de senare åren accepterats af ett flertal moderna stater, utan ock dessförinnan i mer än ett århundrade erkänts och godkänts af den franska rätten, liksom den förut erkänts och godkänts af den romerska och den gammalgermanska rätten. Åh nej, mina herrar. Oss skrämmer man icke med ordet socialism. Dertill äro vi här i landet alltför gamla socialister.

Det är för öfrigt egendomligt att iakttaga, hvilken underbar magt

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
 förslag till lag
 ang. ersättning
 för skada till
 följd af olycks-
 fall i arbete
 m. m.
 (Forts.)

ordet stundom har öfver tanken. Jag har i denna fråga gång på gång hört eljest klart tänkande män förklara sig gifvet föredraga försäkringspligt framför ansvarspligt, därför att de förmena sig icke kunna civilrättsligt förklara och begrunda denna senare. Nå, än försäkringspligten, kan den civilrättsligt förklaras och begrundas? Är det möjligt öfver hufvud taget att tänka sig någon försäkringspligt utan att först fastslå en ansvarspligt? Enligt mitt förmenande förhåller det sig åtminstone icke så. Jag kan icke finna annat, än att under hvarje försäkringspligt måste ligga en förut fastslagen ansvarspligt, att ansvarspligten under alla förhållanden måste utgöra sjelfva grundvalen för försäkringssystemet, utan hvilken detta kommer att helt och hållet sväfa i luften.

Kommer så en rad ärade opponenter, hvilka visserligen icke motsätta sig den obligatoriska principen, men som dock hafva tusen invändningar mot det nu framlagda förslaget, därför att det är *detta* förslag och icke något annat, därför att det är ett af Kongl. Majt framlagdt förslag vid 1900 års riksdag och icke något annat.

Ansvarspligten — säga dessa herrar först och främst — den leder till domstolen, den ökar spänningen mellan samhällsklasserna i stället för att minska den. Ja, det är onekligen i viss mån sant. Det kan icke bestridas, att denna dess fallenhet att uppväcka rättstvister är en af ansvarspligtens nackdelar. Men man måste akta sig för att här draga en alltför hastig slutledning af den erfarenhet man vunnit från utlandet, särskildt från Tyskland och de lagar, som äro byggda på dess *Haftpflichtgesetz*. Ty i den tyska *Haftpflichtgesetz*, hvad som der gjort, att man i första hand så hastigt kommer till domstol, det är, att man der tvistar om, icke blott *huruvida* ersättning skall utgå, utan ock om ersättningens *belopp*. Och det är naturligt, att arbetarne alltid skola anse sig kunna riskera en rättegång, der det kan hända, att de få mer, än arbetsgifvaren bjudit. Det är alldeles samma erfarenhet, som vi här i landet haft i iråga om lagen angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift, att jernvägsarbetare, oaktadt jernvägsstyrelsen bjudit ganska rundliga förlikningssummor, så väl af egen drift som på grund af välvilliga tillskyndare ansett sig böra draga saken inför domstol i förhoppning att på det sättet få mera.

Vidare få vi komma i håg, huru bevisskyldigheten är anordnad enligt de utländska lagarne. Enligt dem skall arbetaren bevisa, att arbetsgifvaren gjort sig skyldig till något vållande. Och det är naturligt, att arbetsgifvaren lätt skall blifva frestad att låta saken gå till domstol i förhoppning, att arbetaren skall brista i sin bevisning.

Men här är saken alldeles omkastad. Här utgår man från att arbetsgifvaren *skall* ansvara, om icke motsatsen bevisas. Det förändrar förhållandena helt och hållet.

För öfrigt skola vi komma i håg — och det är en viktig omständighet — att för flere stora och viktiga kategorier af arbetsgifvare det onekligen är en afsevärd fördel att få grunda förhållandena på ansvarspligt i stället för försäkringspligt. Staten, kommunerna och de stora arbetsgifvarne inom industriens område — för alla dessa skulle det ställa sig mycket mera dyrbart och kostsamt att få utbetala års-

premier för sina arbetare. För dem är det mycket billigare att blifva, som man säger, sina egna försäkringsgifvare och att kunna fritt ordna förhållandena med sina arbetare. Hvad åter beträffar de små arbetsgifvarne, kommer måhända ansvarspligten att kännas såsom en tryckande börda. Men för dem vore det då en verklig fördel att kunna omsätta denna ansvarspligt i försäkringspligt, och detta för en ganska ringa penning. Jag säger med full afsigt: en ganska ringa penning. Ty huru man än räknar, kan man icke ådagalägga, att den kommer att gå upp till så stort belopp, som hvarje omtänksam husfader anser sig höra utgifva för försäkring af sin egendom mot brandskada.

För öfrigt får man icke glömma, att ju tyngre ansvarspligten kännes och ju mer rigorösa de bestämmelser blifva, som med den kombineras, desto mera ofelbart drifves man att omsätta hela systemet till ett försäkringssystem. Och detta är ovilkorligen en ganska stor fördel.

Nu säger man: men lagen är obillig, den är orättvis, emedan den lägger ansvarspligtens börda på vissa kategorier och låter andra gå fria, inom hvilka yrkesfaran är lika stor. Jag svarar: Nå, än se'n? Hvad har det med saken att göra? Kan det verkligen anses vara ådagalagd, att lagstiftning rörande detta ämne icke erfordras för sågverksarbetare, därför att man låtit skogsarbetare gå fria? Det är två saker, som icke ha det ringaste med hvarandra att göra. Vill man här bevisa något, skall man bevisa, att lagförslaget blifvit så uppställt, att det utesluter vissa kategorier af arbetare, som bort komma med, därför att yrkesfaran för dem är lika stor eller större än för andra kategorier, som medtagits. Jag erkänner nu villigt, att en ärad reservant af geflebanken gjort ett försök i denna riktning, men jag kan icke finna, att hans resonement är riktigt. Han har stödt sitt uttalande om jordbruks- och skogsarbetareyrkenas farlighet på den finska statistiken, men den finska statistiken omfattar allt för få fall och allt för kort tid, för att man skulle hafva rätt att på den grunda så bestämda uttalanden, som herr Brodin gjort. Då vore det mycket bättre att gå till den äldre svenska arbetareförsäkringskomiténs betänkande, hvilket dock erbjuder en mycket omfattande utredning. Denna utredning visar, att under det att industrien i allmänhet hade att framvisa 18 olycksfall på 1,000 arbetare, hade jordbruksnäringen endast 10. Ännu mera talande och värderika uppgifter kunna hemtas från Tyskland, der, som bekant, både jordbruksarbetare och industriarbetare äro försäkrade. Der förekommo under år 1898 på 100,000 arbetare i industriens tjänst 4,200 olycksfall och på 100,000 arbetare inom jordbruket endast 900 olycksfall. Detta är ju en högst väsentlig skillnad, och den utvisar tydligt, att talet om jordbruksnäringens exceptionella farlighet är öfverdrifvet. Men härmed vill jag nu icke på något sätt bestrida, att icke jordbruket är förenadt med yrkesfara, särskildt i de fall, då maskinkraft användes, och jag vill icke heller bestrida, att icke jordbruket, särskildt det större, borde indragas under denna lagstiftning och att så förr eller senare kommer att ske, fastän det väl ej behöfver ske just nu. Det har varit af största vigt för oss, som skolat utarbета förslag i frågan och nu göra det första för-

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Förts.)

söket, att endast taga med sådana yrken, på hvilka gemensamma bestämmelser kunna passa in, så att vi icke behöfva stadga en mängd undantagsbestämmelser. Allt sådant, som erfordrar speciallagstiftning, såsom i fråga om sjömän, skogsarbetare och dylikt, får komma sedermera. För öfrigt kan jag ej underlåta att anmärka, att, om verkligen, såsom man insinuerat, i utslutandet af jordbruksarbetarne ingått politiska beräkningar, jag icke kan se, i hvad mån detta kan vidkomma skeppsbyggerinäringen. Ty hvarje näring får ju bära sin egen börda.

Vidare har man sagt, att fastsläendet af ansvarspligten härvidlag skulle kunna bli ödesdiger, i det att man derigenom skulle fastslå en grundsats, som man sedermera icke skulle kunna lemna och som skulle kunna tvinga till fortsättande på en bana, som man kanske sedermera skulle finna olämplig. För min del får jag erkänna, att jag icke kan fatta detta tal såsom något annat än antingen såsom ett medvetet svepskäl eller såsom en okunnighet, som knappast kan ursäktas. Ty såsom förut framhållits, måste hvarje försäkringspligt förutsätta ansvarspligt. Icke blir man väl bunden genom att först fastslå hvad som måste vara *grunden*, hvilket system man än väljer. Nej, just derigenom, att man börjar med ansvarspligten, får man fullständigt fria händer. Skulle man deremot från början slå in på ett annat system, då hade man verkligen fattat ett ödesdigert beslut och kommit in i kanaler, ur hvilka man sedermera kanske skulle få svårt att gräfva sig ut. Erfarenheten har visat, att man öfver allt börjat med ansvarspligten och att utvecklingen från denna början gått i de mest skilda riktningar.

Vidare har man naturligtvis åter uppgräft, uppfärgat och uppfiffat samt framfört i bataljen ett gammalt vapen från forna dagar, nemligen talet om "stämningen inom arbetarekretsar". Ja, mina herrar, denna sak känna vi väl till, som varit något med i denna fråga. När det först framlades ett förslag till försäkring på försäkringspligtens basis med ersättningar proportionella mot arbetslönerna, då hette det från dessa arbetarekretsar, att någonting sådant ville de icke vara med om, ty de fordrade först och främst lika stor ersättning åt alla, och vidare kunde de icke vara med om olycksfallsförsäkring, därför att det var en allt för obetydlig sak. Nej, hvad de intresserade sig för, det var invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Så kastade man om och bjöd dem detta. Då ville de icke längre vara med derom, och det hettes vara ett hån att erbjuda dem något dylikt. Nej, då svärmade de för någonting helt annat, och det var ett förslag, som hade blifvit uppgjort af baron Raab och cirkulerat ute i bygderna. Jag är emellertid alldeles öfvertygad derom, att hade detta förslag kommit fram, skulle de hafva funnit, att det var någonting helt annat, som de ville hafva; så förhåller det sig med stämningen bland arbetarekretsorna. De äro ett instrument, som erbjuder en märkvärdig resonans för dem, som veta att stämma och spela på detsamma. Här hafva nu vissa ärade ledamöter användt sina påskferier på det sätt, att de rest omkring i bygderna och sport arbetarne om hvad de tänka och framför allt lärt dem hvad de *borde* tänka om förslaget. De hafva på sådant sätt fått till svar, att detta förslag är komplett odug-

ligt. Men skulle vi då verkligen låta oss påverkas af något sådant? Vi, som arbetat på denna frågas utredning och lösning i femton års tid utan att ändock hafva kunnat komma till enighet och klarhet om hvad som är lämpligast att göra i densamma, vi skulle tillmäta afgörande vikt åt en opinion, som tillkommit efter en eller annan timmes debatt och kanske efter ett tendentiöst inledningsföredrag. Nej bort det. Denna utomordentliga, moderna sensibilitet i fråga om stämningen inom arbetarekretsar synes mig för öfrigt hänga i hop med den benägenhet, som sports hos vissa välvilliga naturer att mäta värdet af reformer på arbetarelagstiftningens område efter måttet af de högljudda tacksamhetsbetygelser, som den framkallar. Men, mina herrar, vilja vi vänta på att förvärfva tacksamhet för ett dylikt förslag, då skola vi få vänta i evighet och i evigheters evighet. Vi skola aldrig komma att förspörja några sådana tacksamhetsbetygelser, ty arbetarne veta blott allt för väl, att för dem är det bäst att visa sig oberörda och låtsa, som om det regnade, ty då kommer det väl, mena de, slutligen att för dem regna smörgåsar. För öfrigt, den spänning emellan olika samhällsklasser, som härvid gör sig gällande, denna strid mellan olika intressen och täflan om jordisk lycka, den är dock, mina herrar, den ständigt pulserande oron i det stora sociala urverket, och skulle den stanna ett ögonblick, då kunde det väl hända, att derefter rymden på en gång skulle återskalla af fröjde- och tacksamhetsrop, men varen förvissade om, att dessa rop skulle inaugureras icke ett lycksalighetens och framåtskridandets, men väl ett försumpnings, stillaständets, förruttnelsens och tillbakagåendets tidehvarf.

För min del kommer jag således att rösta *för* detta förslag alldeles utan hänsyn till hvad arbetarne och deras ledare tänka om detsamma och uteslutande med hänsyn till hvad jag för min del pröfvar vara tjenligt. Jag är också öfvertygad, att arbetarne i framtiden skola hålla mig räkning för att jag handlat så. Här af följer emellertid ingalunda, att jag i allo skulle kunna godkänna förslaget, sådant det särskilda utskottet utarbetat detsamma, utan jag tror, att det skulle vara klokt att i detsamma vidtaga åtskilliga smärre, men dock icke allt för oväsentliga ändringar.

Först och främst förekommer sålunda i näst sista stycket af I § en bestämmelse derom, att arbetsgifvare icke skulle vara ersättningsskyldig för en arbetare, innan denne varit anställd hos honom under fjorton dagar, hvilken bestämmelse tillkommit med anledning af en inom ena kammaren väckt motion. Denna bestämmelse anser jag emellertid vara alldeles orimlig. Först och främst anser jag en sådan bestämmelse från teoretisk synpunkt oriktig.

Man säger, att densamma tillkommit för att befria arbetsgifvaren från ett allt för betungande ansvar. Han skulle nemligen hafva tid på sig att försäkra arbetarne och i sådant afseende träffa öfverenskomelser med försäkringsbolag. Ja, men för vinnande af ett sådant ändamål är bestämmelsen alldeles onödig, ty arbetsgifvaren kan ju förut ingå sådant försäkringsaftal, att en arbetare, som hos honom anställs, också blir försäkrad från det ögonblick anställningen börjar. Vidare har man såsom skäl för bestämmelsen anført, att arbetsgifvaren

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

borde hafva någon tid på sig för att bedöma en nyantagen arbetares sätt att handhafva arbetet och upptäcka, huruvida han till äfventyrs kunde lida af sjukdomar, som gjorde risken för olycksfall större, såsom bräck, epileptiska anfall och dylikt. Icke heller i sådant afseende hjälper bestämmelsen det allra minsta, ty om en arbetsgifvare icke redan från första dagen underkastar nyantagna arbetare läkarebesigtning, kan det lika väl hända, att dylika sjukdomar blifva kända först *efter* fjorton dagars förlopp. Kommen för öfrigt i håg, mina herrar, att den mest välgående invändning, som gjorts mot alla föregående förslag, är just den, att de icke omfattat den stora mängden af lösa arbetare. Nu hafva de lösa arbetarne kommit med; då skola vi väl icke taga bort dem. Jag anser således, att den ifrågavarande bestämmelsen i 3 mom. af 1 § bör utgå. Detta var den första ändringen, som jag anser nödigt att i förslaget vidtaga.

Vidare tror jag, att det vore skäl att försöka, om icke lifräntan vid olycksfall, som medfört för framtiden bestående förlust af arbetsförmågan, kunde höjas från 300 kronor till 360 kronor i likhet med hvad som var fallet i det förra förslaget, som af denna kammare accepterades. Jag anser, att härtill finnes så mycket större skäl, som utskottet, under åberopande af nödvändigheten att höja beloppet för män, sänkt detsamma för kvinnor. Detta är den andra ändringen jag skulle vilja vidtaga i förslaget.

Vidare har utskottet, såsom utskottet förklarar på juridiska skäl, tagit bort bestämmelsen om rätt för underdomstol att i vissa fall ålägga arbetsgifvare att förskotta ersättning åt skadad arbetare. Jag förstår icke, hvilka juridiska skäl utskottet här åsyftat, då högsta domstolen, som väl i främsta rummet bort beakta denna sida af saken, enstämmigt förordat dessa bestämmelser. Här anser jag således, att en tredje ändring bör vidtagas.

Slutligen har utskottet vidtagit en egendomlig förändring i det kongl. förslaget. Der heter det nemligen, att "aftal om ersättning, som i anledning af olycksfall skall utgifvas etc. vare *mot ersättningstagaren* utan verkan, så fram" o. s. v.. Utskottet har nu här strukit orden »*mot ersättningstagaren*«, dervid åberopande, att det endast är för att skydda ersättningstagaren, som hela denna bestämmelse kommit till. Men skyddar man dem på det sätt, utskottet vill, kan det hända, att, sedan en arbetare träffats af ett olycksfall och medan han kanske ligger nästan medvetslös, arbetsgifvaren kommer in och frågar, om han icke vill göra upp saken i godo. Jo, härfå går arbetaren in, och dermed tror han, att allting är klart, och så låter han preskriptionstiden gå till ända. Först när han sedan vill göra sin rätt gällande, kommer arbetsgifvaren med den förklaringen, att aftalet dem emellan icke är gällande, och då får arbetaren ingenting, därför att han ej framställt sina anspråk i rätt tid.

Vidtagas dessa fyra förändringar, tror jag emellertid, att förslaget kan anses tillfredsställande. Är det icke också på tiden, att vi nu efter 15 års arbete med denna fråga verkligen göra någonting? Tycker icke kammaren, att vi nu kommit derhän, att regeringen kan ha rätt fordra, att vi nu åtminstone må kunna säga hvad vi vilja. Kommen

i håg, att först framlade regeringen ett förslag om försäkringspligt. Det förkastades utan motivering af båda kamrarna. Regeringen gaf emellertid icke tappt, utan kom åter med ett förslag, i hvilket man iakttagit de ändringsförslag, som inom Riksdagen blifvit framställda. Riksdagen förkastade äfven detta förslag utan att i minsta mån angifva hvad Riksdagen ville.

Regeringen framlade då ett nytt förslag, fotadt på invaliditetsprincipen. Men äfven detta förkastades af båda kamrarna utan att de lemnade den ringaste ledning för regeringen. Regeringen gaf dock heller icke tappt denna gång, utan kom igen med ett nytt förslag i samma riktning, och *då* hände verkligen, att Andra Kammaren sade, att nu vilja vi vara med om förslaget — och godkände detsamma. Men det blef naturligtvis förkastadt af Första Kammaren. Det förefaller mig verkligen, som om en regering numera verkligen kunde undra, om man icke ändtligen vill säga ifrån hvad man egentligen vill, och om icke landet kan fordra, att det en gång blefve slut på detta. Ty, mina herrar, fortsätter man såsom nu, kan eljest enligt min åsigt hvarje man i landet stiga upp och säga: blir det icke slut snart på detta gyckel; låt det bli allvar en gång.

Jag tillhör i denna kammare en fraktion, som drifver eu politik, hvilken kanhända icke är så alldeles vanlig. Vi hafva nemligen gjort till vår uppgift, äfven om det icke är inskrifvet på vårt program, att vårt deltagande i de politiska striderna icke afser några magtstrider inom partiväsendet, icke afser att runka ikull taburetter, icke afser att bära fram någon af oss sjelfva, utan går *uteslutande* på hänsynen till det framlagda förslagets faktiska innebörd. Och vare sig förslaget må vara framlagdt af den reaktionäraste regering eller af den radikalaste socialdemokrat, skola vi alltid söka att pröfva saken efter sakliga skäl.

Jag vet, att jag i dag talar på mitt partis vägnar, och jag tror, att jag kan göra det och säga, att vi såsom en man skola sluta oss om detta förslag och skola bära fram det. Är det så, att Första Kammaren — att det blir pluralitet för förslaget här i denna kammare, derom är jag viss — skulle förkasta förslaget — nå välan, så gör det oss intet. Ty då hoppas jag, att vi skola bereda regeringen så pass fast mark, att regeringen kan med oss bakom sig, som man säger, sätta knifven på strupen på Första Kammaren med ett: "måste" eller, med andra ord, utsätta nämnda kammare för en moralisk pression, som densamma icke i längden skall kunna motstå.

Mina herrar, jag har icke något annat yrkande att göra än om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr *Darin* instämde häruti.

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman!

Mina herrar! Då jag först mottagit den kongl. proposition, som ligger till grund för detta utlåtande, syntes mig densamma vara af flera skäl alldeles oantaglig. Jag beslöt därför att såsom min motion för Riksdagen framlägga det förslag till lag angående försäkring för

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete*

*m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

beredande af pension eller lifränta, som särskilda utskottet vid 1898 års riksdag, med anledning af Kongl. Maj:ts i detta ämne då aflättna nådiga proposition, utarbetat och för Riksdagen framlagt.

Utskottet har nu med åtskilliga ändringar tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, men afstyrkt min i ämnet väckta motion utan att anföra några fullgiltiga skäl hvarken för det ena eller andra.

Vid en granskning af det nu föreliggande utlåtandet har jag ej kunnat underlåta att göra följande reflektioner:

Först och främst kan jag icke finna något skäl, hvarför jordbruksarbetarne helt enkelt skulle uteslutas ur lagen. Jordbruksarbetarne lefva ännu under relativt tryckta förhållanden. Och så många fördelar hafva blifvit beredda åt industriarbetarne, att, derest det skall blifva möjligt för jordbrukarne att bibehålla den arbetarestam, som de nu hafva till sitt föfogande, det är alldeles nödvändigt, att både jordbrukarne sjelfva och statsmagterna försöka åstadkomma, att jordbruksarbetarne få fullt upp samma förmåner som industriarbetarne. Detta kan man emellertid säga icke ha skett. Tvärtom är det en alldeles tydlig sak, att man tillagt industrien och dess folk förmåner, af hvilka jordbruksarbetarne icke i lika mån kommit i besittning.

Jag håller vidare före, att jordbruksarbetarne erhålla mindre löner än industriens folk, åtminstone än den större industriens. Jordbruksarbetarne äro således icke i tillfälle att bereda sig besparingar, af hvilka de kunna draga fördel, i händelse de drabbas af olycksfall i arbete. Industriens folk äro i detta afseende mycket gynsamare ställda. För dem är det verkligen möjligt att göra besparingar, som kunna sätta dem i tillfälle att åtminstone i någon mån bära följderna af ett inträffadt olycksfall i arbetet.

Jag anser äfven, att den fara, för hvilken jordbruksarbetarne äro utsatta under sitt arbete, är stor, ja, större, än den varit förut, och efter mitt förmenande större än den fara, för hvilken industriarbetarne äro utsatta. På industriens område vaka yrkesinspektörer och andra personer öfver, att industriarbetarne må blifva skyddade till lif och helsa under utföningen af sitt arbete. Så är icke förhållandet inom jordbruket. Der är det helt och hållet beroende derpå, huruvida husbonden iakttager större eller mindre försigtighet i fråga om arrangementerna för jordbrukets bedrifvande. Jag vågar vidare framhålla, att de maskiner, som numera användes vid jordbruket, äro fullt lika farliga som de, hvilka användas i industriens tjänst. Om vi tänka oss sådana jordbruksmaskiner som ångtröskverk, hackelsemaskiner, cirkelsågar, skördemaskiner och stenkrossare, hvilka numera äro så vanligt förekommande, måste vi medgifva, att det är fullkomligt lika stor eller större fara att använda dessa maskiner som de vid industriella anläggningar förekommande. För öfrigt har det visat sig, att industriens folk i allmänhet äro försäkrade mot olycksfall i arbetet på frivillighetens väg. Men för jordbruksarbetarne är det nog icke så lätt att kunna förskaffa sig sådana förmåner.

Häraf har jag föranledts att för min del redan tidigare besluta mig att rösta mot den föreliggande kongl. propositionen samt nu äfven mot det särskilda utskottets utlåtande, så vidt det tillstyrker det kongl.

förslaget. Af sådan anledning har jag därför framlagt för Riksdagen min förutnämnda motion. Denna har emellertid det särskilda utskottet nu icke velat acceptera, under påstående, att ett antagande deraf icke skulle inverka på behöfligheten af en lag om olycksfall i arbetet. Vidare säger man, att ett antagande af min motion skulle medföra stora utgifter, stora besvär etc. Ja, det erkänner jag villigt, särskildt att den ställer ganska stora fordringar på statskassan, men jag frågar också hvar och en af herrarne, om icke de bestämmelser, jag föreslagit i min motion, också skulle medföra afsevärda fördelar. Det vore någonting att vinna. Ty fördelarne skulle sträcka sig till *alla* arbetare, till jordbrukets såväl som till industriens. Lagen skulle i många hänseenden bereda afsevärda förmåner och i högst väsentlig mån lätta den fattigvårdsbörda, som hvilar öfver samhället i dess helhet. Det skulle blifva någonting gjordt, om man toge min motion. Sker detta icke, utan antages utskottets förslag, hvad blir följden? Jo, vi representanter från landsbygden få vända tillbaka och säga till vårt folk: industriens arbetare, hvilka hafva dubbelt större förmåner, än vi förmått bereda eder, dem hafva Kongl. Maj:t och Riksdagen förskaffat olycksfallsförsäkring, men åt eder, som hafva lägre arbetslöner och äro utsatta för större fara i arbetet samt hafva det ogynsammare stäldt i alla afseenden, åt eder har det varit omöjligt att vinna försäkring.

På detta sätt har jag sett saken och kommer icke att se den på annat sätt. Med anledning af hvad jag nu yttrat, ber jag därför, herr talman, att få yrka afslag å Kongl. Maj:ts förslag och det särskilda utskottets betänkande samt bifall till min motion.

Häruti instämde herr *Wahlgren*.

Herr *Lundgren*: Herr grefve och talman! Mina herrar! Då Andra Kammaren gjort mig den äran att välja mig till suppleant i det särskilda utskottet, som fått sig förelagdt att behandla den kongl. propositionen i fråga, anser jag mig skyldig att redogöra, hvarför jag, ehuru jag haft en afvikande mening från det slut, hvartill utskottet kommit, ändock icke har reserverat mig mot dess betänkande. Anledningen är nemligen den, att, derest äfven suppleanterna skulle haft tillfälle eller ansetts berättigade att anför reservation, reservanternas antal skulle hafva öfverstigit de ständiga ledamöternas inom utskottet antal, hvilket utgör 14. Och detta ansågs icke lämpligt. Detta är anledningen, hvarför jag icke reserverat mig.

Jag vill nu något redogöra för, i hvilket afseende jag är skiljaktig från utskottet. Jag delar deras åsigt, som anse, att något bör göras, för att man må komma till något resultat i denna fråga. Ty det är ju hvarken lämpligt eller önskvärdt, att Sverige i detta afseende står tillbaka långt efter många andra nationer, som visat sig vilja göra något uti ifrågavarande hänseende. I princip har jag kunnat vara ense med utskottet derom, att det lämpligaste sättet att vinna lösning af frågan består deruti, att man tillika med införande af ansvarspligt också gör det möjligt för arbetsgifvarne att lösa sig från denna ansvars-

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

pligt genom att försäkra arbetarne uti en för ändamålet inrättad riks-försäkringsanstalt. På detta sätt tror jag, och säkert äfven de flesta af utskottets ledamöter, att man skulle kunna bereda tillfälle äfven för jordbruksarbetarne att få något med af de fördelar, som man vill förvärfva åt hela landets arbetarebefolkning.

Det är visserligen sant, att frivillighetsförsäkringsidén icke ännu praktiserats länge på det industriella området, men det har dock börjat ske i stigande omfång. Emellertid kan man nog icke vänta, att en fortgång på denna bana skall komma att ega rum i så stor skala, att man på frivillighetens väg skulle komma att omfatta hela arbetarebefolkningen och dermed äfven jordbruksarbetarne. Derfor är det också nödvändigt, att man slår in på försäkringspligt lika väl som på ansvarspligt.

Men när man derefter kommer till frågan, huru den risk, som blir en följd af ansvarsplikten, skall täckas genom försäkringen, börjar skiljaktigheten mellan mig och utskottet. Jag har ansett och anser fortfarande olämpligt att betunga arbetsgifvaren med *hela* bördan af försäkringen. Det är efter min mening icke rätt att på en enda klass af samhällets medlemmar lägga hela bördan för genomförande af en reform, en social reform, innefattande utsträckning af arbetarnes för-måner, hvilket ju i alla fall olycksfallsförsäkringen skulle medföra. Jag ställer mig dervidlag i främsta rummet på arbetarnes ståndpunkt. Det bör väl vara, vill jag säga, angeläget för dem att icke såsom nåde-åfva taga emot en ersättning, till hvilken de icke förvärfvat sig rätt genom att betala åtminstone någon del af premierna. Jag för min del, anser, att äfven arbetaren bör betala någon del af desamma, förslagsvis $\frac{1}{3}$. Att arbetsgifvaren också bör betala en del, är ganska naturligt. Det ligger, så att säga, i sakens natur. Och det blir för honom en sporre att så småningom förena sitt eget intresse med anstaltens. Ty riks-försäkringsanstalten kommer naturligtvis, som jag föreställer mig, att operera på samma sätt som de enskilda försäkringsanstalterna, hvilka höja eller sänka premierna i mån af behof och förvärfvad erfarenhet. Om nemligen arbetsgifvarne i allmänhet finna premieafgifterna för betungande, böra de vara intresserade af att genom vidtagande af så lämpliga skyddsåtgärder som möjligt söka minska risken för riks-försäkringsanstaltens ersättningsskyldighet, hvarigenom skulle åstadkommas en nedsättning i premiernas storlek.

För att jemväl staten bör betala någon del uti denna försäkrings-premie finner jag ett skäl deruti, att denna fråga dock måste anses såsom en social fråga och en *statens* angelägenhet. Och vore den icke en statens angelägenhet, hade icke dessa upprepade kongl. propositioner i ämnet någonsin kommit under Riksdagens behandling. Den föreliggande frågan torde således vara en *statens* angelägenhet.

Jag vill emellertid icke förlänga diskussionen, hvilken jag förutser blir längre, än behöfligt vore, utan inskränka mig till hvad här yttrats. Och då det knappast är tänkbart att inom Första Kammaren vinna ett resultat sådant, att ett återremitterande af ärendet kunde komma i fråga, derest öfver hufvud en sådan åtgärd vore praktisk, skall jag icke göra något yrkande i den rigtningen, utan i stället hemställa, att kammaren ville aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om

utarbetande af nytt förslag på de grunder jag tagit mig friheten framställa.

Herr Göthberg: Innan jag går att yttra mig om nu föreliggande förslag, skall jag med några ord redogöra för frågans föregående behandling. Jag tror, att detta är så mycket mer nödvändigt, som jag hört af åtskilliga ledamöter af kammaren, att de icke hunnit så sätta sig in i frågan, som önskligt vore.

Såsom herrarne torde erinra sig, skref Riksdagen redan år 1884 till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning "i hvad mån åtgärder kunde finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande möjliga olycksfall i arbetet, äfvensom för beredande af ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer", samt derefter inkomma till Riksdagen med de framställningar, som deraf kunde föranledas. Regeringen tillsatte samma år eu komité, som efter flera års arbete framkom med åtskilliga lagförslag, bland annat om obligatorisk försäkring inom vissa yrken mot olycksfall i arbetet. År 1890 den 12 mars aflemnade regeringen till Riksdagen en proposition med ledning af arbetarekomiténs förslag om försäkring mot olycksfall i arbetet. Detta förslag hvilade, likom komitéförslaget, på den grundsatsen, att inom vissa industriella yrken arbetarne skulle på arbetsgifvarnes bekostnad vara tvångsförsäkrade mot olycksfall i arbetet i en af staten upprättad riksförsäkringsanstalt, hos hvilka äfven frivillig försäkring mot olycksfall i arbetet kunde tagas. Regeringsförslaget skilde sig från komitéförslaget, bland annat, deri, att det senare ville, att ersättningen skulle utgå med en viss procent af lönen, under det att det förra förordade ett bestämt belopp. Genom enskild motion sattes Riksdagen i tillfälle att äfven pröfva komiterades förslag. Riksdagen afslog dock begge förslagen, bland annat af det skäl, att den blifvande lagstiftningen i ämnet borde erhålla civillags natur, dels ock på grund af hvad som uttalades af det utskott, som behandlade frågan, att, med godkännande af att skadeståndet borde vara på förhand bestämt, man borde följa samma väg, som beträds genom lagen angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift den 12 mars 1886 att ålägga arbetsgifvarne omedelbar ersättningskyldighet i förhållande till arbetarne och således uppgifva försäkringsprincipen. Enligt Riksdagens önskan förelades ett senare omarbetadt förslag högsta domstolens pröfning, och anfördes der bland annat, "att ur privaträttsliga synpunkter ej kunde härledas någon skyldighet för arbetsgifvare att genom försäkring på förhand vidkännas utgifter, på grund af hvilka åt arbetare kunde vara beredd trygghet att i händelse af olycksfall utbekomma godtgörelse för den genom olycksfallet honom tillskyndade skadan, samt att obligatorisk försäkring måste verka i viss mån förslappande på arbetsgifvarnes benägenhet att genom särskilda med kostnad förenade anordningar söka förekomma olycksfall".

För 1891 års Riksdag framlades å nyo förslaget dels i form af kongl. proposition och dels af enskild motionär. Det särskilda utskott, som då behandlade frågan, afstyrkte bifall till båda förslagen förnämligast af följande skäl: att för obligatorisk försäkring ej kunde

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

åberopas rättsgrunder, utan allenast lämplighetsskäl; att en lagbestämelse om arbetsgifvares ersättningsskyldighet otvifvelaktigt skulle kraftigare än något annat medel befrämja och utveckla den enskilda försäkringsrörelsen m. m. Bland de fjorton reservanterna yttrade flere, att ett nytt förslag i ämnet borde grundas på principen om arbetsgifvares ansvarighet. Vid behandling i kamrarne återremitterades ärendet till utskottet, som hemställde, att Riksdagen, under uttalande bland annat af den åsigten, att lagstiftningen i ämnet borde hvila på samma grunder som 1886 års lag, måtte afslå propositionen och motionen. Detta förslag blef emellertid icke inom någondera kammaren godkänt. Deremot afslogs såväl propositionen som motionen af begge kamrarne.

På grund af Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1891 samt arbetareförsäkringskomiténs förslag till lag om ålderdomsförsäkring jemte de öfver detta förslag afgifna utlåtanden och anmärkningar, hvaraf framgick, att frågan om lagstiftning rörande ålderdomsförsäkringen ännu ej kunde anses tillräckligt utredd och att denna försäkring liksom olycksfallsförsäkringen möjligen borde sättas i samband med och hufvudsakligen grundas på invaliditetsprincipen, tillsattes å nyo en komité, som efter utredning af hithörande frågor ville inkomma med förslag, hvartill utredningen kunde gifva vid handen.

År 1893 inkom sagda komité med sitt utlåtande, som hufvudsakligen gick ut på obligatorisk försäkring af alla hos arbetsgifvare anställda biträden, arbetsförmän, arbetare och med dem jemförlige arbetstagare. Kostnaderna för försäkringen skulle bestridas dels af arbetsgifvaren och dels af arbetaren. Detta förslag blef förelagdt 1895 års Riksdag, men afstyrktes med begäran, att Kongl. Maj:t ville taga frågan under förnyad ompröfning samt inkomma till Riksdagen med förnyadt förslag i frågan.

r 1898 inkom ny proposition i ämnet med, bland annat, den förändringen, att arbetsgifvares skyldighet att bidraga till försäkringen borttagits och ersatts med motsvarande bidrag af statsmedel; att enahanda statsmedel skulle utgå äfven till den frivilliga försäkringen m. m. Dervid anfördes, att regeringen vore betänkt på att framkomma med ett förslag till olycksfallsförsäkring, der arbetsgifvaren skulle betala kostnaderna. Detta förslag blef med vissa af särskilda utskottet förordade ändringar i princip antaget af Andra Kammaren, men afslogs af Första Kammaren med stor pluralitet.

Sådant är frågans läge för närvarande. Under hänvisning till den nu af mig lemnade historiken vill jag uttala mitt beklagande, i händelse kammaren äfven denna gång skulle slå döförat till för föreliggande förslag. Visserligen har jag varit af den åsigten, att det vore lyckligast att med ens slå in på försäkringsprincipen. Men då jag studerat frågans föregående behandling och sett, hurusom regeringen vid flera tillfällen framlagt förslag just i den riktningen, men huru Riksdagen lika bestämdt afvisat dessa förslag, med förklarande, att det vore bättre att grunda ett sådant förslag på ansvarighetsprincipen, kan jag för min del icke nu vara med om att intaga en afvikande ställning mot detta förslag, trots det att det grundar sig på ansvarighetsprincipen.

Det har framstälts åtskilliga anmärkningar såväl mot Kongl. Maj:ts som utskottets förslag. Bland annat har man sagt, att, om förslaget varit så beskaffadt, att arbetarne också måst deltaga i ansvaret, man skulle kunnat gå med på förslaget; men att lägga hela bördan på arbetsgifvarne, ansåge man orimligt. Jag hoppas, att herrarne följde med, då jag nämnde, af hvad skäl regeringen framlemnade 1898 års förslag och af hvad skäl arbetsgifvarne då uteslöts från delaktighet i försäkringen — det skedde nemligen med den förutsättning, att regeringen tänkte framkomma med ett olycksfallsförsäkringsförslag, der arbetsgifvarne skulle svara för kostnaderna. Men för öfrigt, om vi närmare studera förslaget, skola vi finna, att arbetarne ock i sin mån komma att deltaga i ansvaret. Vi skola nemligen, mina herrar, betänka, att den karenstid, som i förslaget är föreslagen, går upp till 60 dagar. En arbetsgifvare behöfver icke svara för en skada, som är så lindrig, att inom 60 dagar personen är återställd från skadan, och de allra flesta skador falla just inom denna karenstid. Omkring 95 procent af alla skador falla just inom dessa 60 dagar. Således vill jag påstå, att arbetarne genom att sjelfva bära ansvaret för dylika skador få ganska väsentligt bidra till åstadkommande af sådan försäkring, som i förslaget afses.

För det andra skall man betänka, att det af Kongl. Maj:t nu föreslagna beloppet är endast 300 kronor. Icke kan man väl tänka sig, att det beloppet skall vara tillräckligt för en arbetare med ordinar familj. Men regeringen har icke kunnat sätta beloppet högre, på grund deraf att man från arbetsgifvarehåll gjort gällande, att arbetsgifvare icke kunna ansvara för större summa. Nu har utskottet vidtagit den åtgärden, att det gjort framställning om en riksförsäkringsanstalt. Derigenom skulle såväl andra arbetsgifvare än de, som falla under det kongl. förslaget, som äfven arbetarne sjelfva kunna gå in i försäkringen och på det sättet höja beloppet till det tredubbla. Af allt detta framgår, att bidraget från arbetarnes sida, om man rätt ser på saken, blir ganska väsentligt.

Det är åtskilligt, som kunde sägas till försvar för ansvarspligten. Jag nämnde nyss, att jag för min del mest sympatiserar för ett förslag, gående ut på försäkringspligt, och tror fortfarande, att det vore det lyckligaste. Men då frågan ligger så till, att det icke finnes utsett att få igenom ett derpå bygd förslag, tror jag det vore lyckligt att slå in på ansvarighetsprincipen; ty de förändringar, som här gjorts, äro af den beskaffenhet, att de enligt mitt förmenande så småningom leda saken hän mot försäkringsprincipen. Det är nemligen klart, att de mindre arbetsgifvarne skola mycket gerna gå in i riksförsäkringsanstalten och så öfverflytta på denna sin ansvarighet genom att betala premier för sina arbetare. De större arbetsgifvarne skola kanske, på grund deraf, att de hafva större arbetareantal, finna det med sin fördel mera förenligt att sjelfva bära risken. Hade man försäkrings tvång, skulle detta icke låta sig göra. Jag anser derför, att det häri ligger en fördel — låt vara, att den kommer arbetsgifvarne till godo. Jag inser icke, hvarför man skulle hindra en arbetsgifvare att, om han det förmår, sjelf stå risken.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Jag har till utskottets betänkande fogat en reservation, gående ut på i hufvudsak detsamma, som herr greve Hamilton framhöll i början af diskussionen, och skall jag icke upptaga hvad han anförde såsom skäl för sitt yrkande. Jag skall i stället försöka påpeka åtskilligt annat, som jag anser nödvändigögra, att man går in just på dessa smärre förändringar.

Man har ansett, att en arbetare bör vara anställd hos en arbetsgivare minst 14 dagar för att kunna komma under lagens skydd. Men till det greve Hamilton yttrade vill jag framhålla, att denna bestämmelse kan skada såväl arbetsgivaren som arbetaren. Låt oss tänka oss en mindre arbetsgivare, hvilken, som jag förut här förutsett, utan tvivel kommer att försäkra sina arbetare i riksförsäkringsanstalten mot olycksfall i arbetet. En eller annan af hans arbetare, som varit i arbete omkring en vecka, råkar ut för ett svårare olycksfall. Arbetsgivaren har försäkrat äfven denne i riksförsäkringsanstalten. Såväl arbetsgivaren som arbetarne hafva den fulla tillförsigten, att hvilken arbetare, som träffas af olycksfall, skall få ersättning, ty man har icke kunnat tänka sig dessa 14 dagar som något egentligt hinder. Följden blir, att då arbetaren skall lyfta beloppet i riksförsäkringsanstalten, visar denna på lagen och säger: Vi kunna icke utbetala beloppet, ty ni har icke varit anställd i 14 dagar. Mina herrar, blir detta en fördel för arbetsgivaren? Nej, han har betalt premie för denne arbetare såsom för de öfrige. Å andra sidan kan man icke säga, att det är så stor fördel för riksförsäkringsanstalten och att denna verkligen behöfver en sådan bestämmelse.

Vidare har jag reserverat mig till förmån för något högre ersättningsbelopp, nemligen 360 kronor, och dervidlag har jag anslutit mig till herr Fränckels motion, som är alldeles lika med de föregående förslag, som förevarit till behandling i Riksdagen. Jag hade ej ämnat reservera mig i denna del, oaktadt jag ansåg det af utskottet förordade beloppet nästan för lågt, men då utskottet vidtog den förändringen, att det inskränkte ersättningen för qvinliga arbetare och minderåriga arbetare under aderton år till tre fjerdedelar af eljest stadgade ersättningar, hvilket öfverensstämde med föregående förslag, i hvilket ersättningsbeloppet upptagits till 360 kronor, så ansåg jag, att man kunde bygga på det nu föreliggande kongl. förslaget, äfven om man höjde summan till 360 kronor, och det föreföll mig, att 360 kronor för manliga arbetare öfver aderton år och tre fjerdedelar deraf för qvinliga och minderåriga under aderton år just innebure ungefär detsamma som 300 kronor för allesamman. Jag anser sålunda goda skäl förefinnas för min reservation härutinnan.

Jag har ytterligare reserverat mig i fråga om tjugutredje paragrafen, der utskottet strukit ett par ord, som finnas i det kongl. förslaget och som enligt mitt förmenande hafva ganska stor betydelse för arbetaren, nemligen orden »emot ersättningstagaren». Enligt Kongl. Majts förslag skulle ifrågavarande stadgande lyda sålunda:

»Aftal om ersättning, som i anledning af olycksfall skall utgifvas, eller om hänskjutande af tvist angående ersättningen till slutligt afgö-

rande af skiljemän vare emot ersättningstagaren utan verkan, så fram det ej skriftligen slutits» etc.

Nu har man visserligen inom utskottet invändt, att det vore en oriktig princip att göra aftalet utan verkan endast emot endera parten, men jag tror dock, såsom jag äfven nämnt i min reservation, att man dervid bör taga hänsyn till den svagare parten, den parten, som ej är i den ställning, att han kan framträda fullt sjelfständigt vid alla tillfällen. En arbetsgifvare skulle t. ex. kunna komma till en arbetare, som råkat ut för ett svårt olycksfall, och i vittnets närvaro förklara sig villig att betala arbetaren så och så mycket i ersättning. Han kunde kanske taga till något mera, än lagen stipulerar, just för att det skulle tilltala arbetaren, och detta utan något elakt syfte. Sedan derefter ett år gått och arbetaren kommit till den öfvertygelsen, att han vore säker om framtida ersättning, kunde arbetsgifvaren komma och säga, att han ej kunde betala längre, utan vore nödsakad uppsäga aftalet. Och om arbetaren då invände, att aftalet borde stå fast, kunde arbetsgifvaren med stöd af lagen säga, att aftalet för att vara giltigt skulle vara skriftligt, och då mera än ett år förflutit från olycksfallet, vore arbetarens rätt till ersättning preskriberad. Jag anser, att dylika eventualiteter böra förekommas, och därför håller jag före, att orden »emot ersättningstagaren» hafva en ganska stor betydelse.

Det har framstälts ganska mycket klander emot förslaget, och jag vill ej göra mig till målsman därför, så att jag skulle säga, att det är oklanderligt, men deremot vill jag påstå, att det är åtskilligt i förslaget, som man klandrar, men som, om man noga tänker på saken, icke är så farligt, som man tror. Man har t. ex. bland annat önskat, att ersättningen skulle utgå med en viss procent af lönen. Den skulle då ibland kunna uppgå till högre belopp än 300 kronor, och deremot har jag, som jag förut nämnt, icke något att erinra. Men jag tror, att i en sådan bestämmelse skulle ligga en fara att åstadkomma oupphörliga tvister emellan arbetsgifvare och arbetare just angående lörens belopp, och det har blifvit mycket riktigt påpekadt af grefve Hamilton, att anledningen till de tvister, som i andra länder förekommit emellan arbetsgifvare och arbetare, med all säkerhet varit att till stor del söka i sådana bestämmelser om, att ersättningen skulle utgå i förhållande till lörens belopp. Å andra sidan kan det hända, att arbetsgifvaren gifver arbetaren en ganska ringa lön, men låter det blifva sed, att en viss procent af lönen hvarje år utbetalas till arbetaren såsom gratifikation. Arbetaren vet, att han på detta sätt får lönefyllnad och låter sig dermed nöja, men härigenom undandraget sig arbetsgifvaren en del af den ersättning, som han skall vid olycksfall utgifva. Äfven sådant bör förekommas, och man bör ej öppna anledningar till tvister mellan arbetsgifvare och arbetare.

Jag skall nu ej längre upptaga kammarens tid och vill till sist endast lägga kammaren på hjertat, att det vore välbetänt, om denna kammare i dag gjorde något för frågans lösning. Ty önska vi verkligen något, bör det ej vara så svårt att ena oss. Jag har vid flera föregående tillfällen märkt, att då man verkligen önskat en sak, om man också varit af skilda meningar, underordnat dessa det allmänna

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

bästa och sagt, att om man endast kunde få börja, få fastslagen en princip, så kunde man sedan derpå söka bygga det bästa möjliga. Och vid flera föregående tillfällen har det händt, att, då man velat gifva sig in på nya områden för lagstiftningen, såsom det nu är ifrågasatt, man ej i första hand fått det bästa, man efter hand kunnat göra det bättre, och det har visat sig, att detta icke varit så svårt, som man tänkt sig.

Jag har äfven hört från arbetarehåll, att man der anser, att det vore väl, om Riksdagen någon gång kunde börja göra något i detta ärende. Visserligen har det äfven från sådant håll sagts, att det nu vore så litet bjudet, att det vore bättre tills vidare såsom det nu är, i förhoppning på ett bättre förslag längre fram. Men jag tror, att man ej bör taga hänsyn till sådana röster. Ty antag, att fem eller tio år hinna gå, utan att något afgörande beslut komme att fattas i denna fråga, skulle man från det hållet få höra, att om vi *nu* åtminstone gjort något, då hade ändock arbetarne fått *någon* ersättning och de, som under tiden råkat ut för olycksfall, ej fått stå utan hjälp.

Jag vill ej nu göra något yrkande. Jag är af samma åsigt som grefve Hamilton, att smärre ändringar böra göras i utskottets förslag, men äfven utan dessa ändringar skulle jag kunna yrka bifall till det-samma.

Herr, Staaff: Herr talman, mina herrar! I fall man kunde hysa den föreställningen, att den af de ärade Förstakammarledamöterna, herrar Benedicks och Falk, i detta ärende afgifna reservationen skulle ega någon större resonans i denna kammare, skulle jag betrakta det såsom fullständigt lönlöst att upptaga vår tid med att diskutera ärendet. För min del måste jag erkänna, att denna reservation förefaller mig att vara af det slag, som bör tillbakavisas, men näppeligen behöfver vederläggas.

Om man begynner med det kategoriska påståendet, att den svenske *arbetaren* sjelf mycket väl kan bära kostnaden för försäkringen, och slutar med att med många och långa ord och tabeller söka ingifva läsaren den föreställningen, att den svenske *arbetsgifvaren* omöjligen och otänkbarligen kan bära samma kostnad, då förefaller det mig, att man lyckats sammanföra två hvarandra så motsägende ståndpunkter, att de måste bringa ens egen ståndpunkt på fullständigt fall. Man kan ju möjligen söka vidhålla den ståndpunkten, att arbetaren skulle kunna bära försäkringskostnaden. Man kan möjligen också i och för sig söka stödja den ståndpunkten, att arbetsgifvaren icke skulle kunna bära den kostnaden. Men man kan sannerligen ej med den ringaste erfarenhet för ögonen sammanföra dessa båda ståndpunkter till att säga, att arbetaren befinner sig i ett sådant välfstånd, såsom dessa herrar uttrycka sig, att han mycket väl kan bära kostnaden, men att för arbetsgifvaren kostnaden blir alldeles för stor. När man betänker, att dessa samma herrar reserveranter hafva i ett annat sammanhang framhållit såsom en fara, att, om man ger sig in på dessa principer, denna lagstiftning, man snart skall komma derhän, att arbetarne skola

fordra garanti för, snart sagdt, hvad som helst, man uppräknar bland annat *arbetslöshet*, så synes det mig, att de herrarne deri bort hafva en utgångspunkt för att bedöma rigtigheten af sin egen ståndpunkt.

Då vi hafva att göra med en samhällsklass, som befinner sig i ett sådant läge, att den i långliga tider och i stora massor blir satt utom möjligheten att förtjena sitt ordentliga uppehälle, och detta genom omständigheter, på hvilka de icke på något sätt äro i stånd att utöfva något inflytande — omständigheter, som understundom ligga så dunkla och oförståeliga, att äfven de insigtsfullaste män hafva svårt att utreda, hvori de egentligen bestå — då så är, måste jag säga, att det förefaller mig ganska orimligt att tala om, att denna klass, såsom samhällsklass betraktad, befinner sig i välstånd. Under tider af arbetslöshet måste ju arbetaren — det veta vi ju alla — för att kunna tillfredsställa ett det mest outrotliga primära existensbehof, nemligen föda, uppoffra det ena efter det andra af öfriga primära existensbehof. Så t. ex. måste han afstå från att tillfredsställa det behof, han kan hafva af att ega en något så när snygg gångklädsel. Jag utgår således derifrån, att denna reservation icke kan hafva någon basis i denna kammare, jag utgår derifrån, att vi allmänligen här hafva den uppfattningen, att någonting bör göras i saken, och att hvad som bör göras, måste medföra en börda för arbetsgifvaren.

Härefter ber jag att få något redogöra för och förklara min egen ställning till denna fråga.

Som herrarne torde hafva funnit, har jag i afgifven reservation hemställt om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med ett uttalande af vissa principer för ett nytt förslag. Efter det jag afgaf denna reservation — hvilken var byggd på den uppfattningen, att, efter det i många afseenden förstörande verk, som jag anser utskottet hafva utträttat i afseende på den kongl. propositionen, det näppeligen funnes någon förhoppning om, att frågan på basis af den kongl. propositionen skulle kunna föras fram — efter detta har emellertid något inträffat, som gör, att jag ser saken i något ljusare dager. Det politiska parti, som jag har äran tillhöra, har nemligen vid en talrikt besökt öfverläggning visat så starka sympatier för att frågan borde föras fram och att man borde försöka återföra utskottets förslag till Kongl. Maj:ts proposition med vissa förbättringar och på detta sätt få fram något positivt. att jag härigenom befinner mig i ett annat läge, än då jag afgaf min reservation, detta så till vida, som jag lifligt önskar framgång åt sådana förslag, som här framburits af min ärade vän, greve Hamilton.

Då nu föredragningsordningen blifvit sådan, att ett förslag, som afser hela det föreliggande ärendet, torde böra framställas och afgöras i samband med utskottets hemställan, som föredrages först, efter det hela förslaget, förutsatt att 1 § antages, genomgåts, så är det gifvet, att jag har min rätt oförkränkt kvar att, om, sedan i § antagits och förslaget blifvit genomgånet, jag finner förslaget i sitt slutliga skick vara sådant, att jag icke kan vara med om detsamma, yrka bifall till min reservation. Men för närvarande vill jag lifligt yrka bifall till den framställning, som i princip framlagts här i denna kammare af greve Hamilton.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

Jag har uttalat och jag vidhåller, att om jag också gifvetvis anser, att ett verkligt och fullständigt ordnande af denna sak måste ske på grundvalen af försäkringsprincipen, bör dock en nöjaktig början kunna åstadkommas genom ett genomförande af ersättningsprincipen. Denna uppfattning kan jag icke frångå. Jag kan icke ställa mig principiellt i strid med ett förslag, byggt på ersättningsprincipen. Om nu de förändringar i utskottets förslag, som grefve Hamilton vidtagit, skulle kunna i hufvudsak genomföras och blifva kammarens beslut, då måste jag säga, att det förefaller mig, att vi kommit så pass långt, som det gerna är möjligt under de politiska förhållanden, som för närvarande råda i vårt land, och med de politiska faktorer, som nu äro de i vårt land bestämmande.

Jag har en personlig erfarenhet om, hur origtigt det skulle vara att i längden uppskjuta och uppskjuta med att genomföra ett förslag om olycksfallslagstiftning. Till mig i min advokatverksamhet komma nästan hvarje år åtminstone några af dessa stackars invalider, som förolyckats i arbetet, och fråga, om det icke vore möjligt för mig att på laglig väg hjälpa dem till någon ersättning, ty deras arbetsgifvare bevilja dem icke mer än en liten obetydlig summa för de första veckorna och sedan ingenting alls. Och jag kan säga herrarne, att här är det icke fråga om endast de små arbetsgifvarne, utan äfven om ganska stora och magnifika sådana. Jag måste då svara dessa arbetare, att dertill finnes icke någon laglig möjlighet. Häröfver visa de en förundran, som gör, att jag måste säga och upppepa för mig sjelf, att det allt mer och mer börjat ingå i kropparbetarens egen rättsuppfattning, att detta är ett obilligt och orimligt tillstånd. Observera väl, mina herrar, att man häremot icke kan svara: ja, det är ju klart, det ingår ju alltid i dens rättsuppfattning, som framställer ett anspråk, att motsatsen skulle vara obillig och orimlig. Jag talar nu icke om dem, som framställa anspråk på en helt ny lagstiftning; dessa stora arbetarekategorier veta fullväl, att det för närvarande icke finnes någon sådan pligt för arbetsgifvarne. Men jag talar om dem, som i sin egen rättsuppfattnings naivitet — om jag så får uttrycka mig — hysa den meningen, att samhället icke kan vara så orättvist, så obilligt i sin lagstiftning, att det skulle förneka dem, som riskera lif och lemmar till andras nytta och till förmerande af andras rikedom, någon ersättning af sina arbetsgifvare, om de förolyckas. Det är ju gifvet, att det icke kan vara nyttigt att låta en sådan uppfattning slå rot och utbreda sig allt mer och mer utan att göra någonting för att tillmötesgå den. Och ännu mera gifvet får det anses vara, att det för dem, som hysa den meningen, att arbetarnes uppfattning i detta fall är riktig och billig, är en ovilkorlig skyldighet att söka tillmötesgå densamma. Man kan icke neka till, att det börjar se litet mörkt ut, när vi tänka på, att vi nu i 15—16 år hållit på med denna sak och att under denna tid allt flera och flera länder ryckt upp i ledet af dem, hvilka göra sina arbetare rätt i detta hänseende, och att icke blott de stora kulturländerna, utan äfven de oss omgivande grannländerna, af hvilka åtminstone vissa äro fattigare än vi sjelfva, åstadkommit goda och nyttiga lagstiftningar i hithörande ämne. Jag tror,

att det för närvarande knappt finnes en stat, inom den vesterländska kulturen åtminstone, som i detta afseende kan täfla med oss, och det är snart endast Ryssland, om hvilket det är ovisst, om det kommer före eller efter oss. I Ryssland föreligger dock ett förslag, som visserligen icke i alla afseenden är utmärkt och tillfredsställande, men i alla fall i vissa punkter — låt mig säga det, mina herrar — är sådant, att vårt regeringsförslag skulle hafva åtskilligt att lära af detta. Det förefaller mig då, som om det skulle vara för oss angeläget att icke i detta fall blifva det sista landet i hela Europa, och att vi borde söka komma förbi den östra grannen åtminstone. Det förefaller mig också, som skulle det vara bra, att kroppsarbetaren finge den uppfattningen, att han skyddas mer och bättre utaf den urgamla friheten än utaf den urgamla despotismen. Det är därför jag tror, att, ur alla synpunkter sedt, något bör göras i denna fråga, och att det bör göras snart. Kunna vi få ett bättre förslag utarbetadt på grundvalen af det nu föreliggande — bättre i de afseenden, som här antydts — vill jag alltså för min del skänka detsamma mitt bifall.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Herr *Akerlind* instämde häruti.

Herr Branting: Herr talman! Mina herrar! Det kan icke falla mig in att under denna diskussion söka upprepa hela den argumentation, som finnes nedlagd delvis i de aktstycken, motioner och propositioner, som denna gång blifvit i denna fråga för kammaren framlagda, och att således här försöka på nytt angifva i ett anförande min ståndpunkt till den föreliggande stora frågan. Jag har ju haft tillfälle att uti en motion ganska vidlyftigt utveckla de principiella betänkligheter, som jag för min del måste hysa gent emot det framlagda förslaget, och jag kan omöjligen dölja för mig, att intet af de huvudargument, som framförts till försvar för försäkringssystemet i motsats till ansvarsplikten, har under diskussionens fortgång blifvit på ett mera tillfredsställande sätt vederlagdt. Jag kan lika litet och ännu mindre dölja för mig, att man icke ens har kunnat göra ett försök att principiellt bestrida den enligt min uppfattning nästan allra viktigaste synpunkt, som här uti det kongl. förslaget och hvad derpå blifvit bygd är försummad, nemligen att den ersättning, som skall tillkomma hvarje arbetare, bör stå i rimlig proportion till den skada, hvilken han genom olycksfallet lidit, d. v. s. till arbetslönen, som han förut innehade.

Det har på mig gjort ett egendomligt intryck att nu, såsom ock vid alla föregående tillfällen, då denna fråga bland reformvänner diskuterats, få höra en och samma visa sjungas utaf samtliga talare, som förordat det nu föreliggande förslaget: ja, egentligen äro vi långt hellre med om försäkringsprincipen, men låtom oss nu taga det andra i stället, d. v. s. egentligen förkasta vi principiellt den ståndpunkt, på hvilken det kongl. förslaget hvilar, men låtom oss frångå våra principer och i stället börja slå in på en väg, som vi sjelfva anse vara riktig. Detta betraktelsesätt kunde ju möjligen hafva någon smula sken af berättigande, om det hade för det särskilda utskottet lyckats att i någon väsentlig punkt förbättra det kongl. förslaget, så att derpå kunde —

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

om jag så må uttrycka mig — slås en bro från den princip, hvarpå det är bygd, till den andra uppfattningen. Och då skall jag göra ett erkännande — det enda, som jag för min del kan gifva åt det särskilda utskottets betraktelsesätt i denna sak — att det onekligen, genom att upptaga förslaget om en riksförsäkringsanstalt, tagit ett steg framåt, som jag vill hoppas icke måtte blifva af regeringen eller ens af Första Kammaren desavouerad, utan måtte komma att te sig såsom ett bestående resultat utaf utskottets arbete och af den diskussion, som här föres, med ett ord af hela den behandling, frågan blifvit i år underkastad. Men i öfrigt står det dock lika fullt fast, att, när man här säger: "låt oss bygga på den princip, som vi sjelfva anse vara mindre lyckligt funnen", man leder oss till ökad splittring i stället för till försoning mellan de olika samhällsklasserna, liksom att ansvarspligten icke tillfredsställande garanterar åt arbetaren, att han verkligen får hvad han enligt lag borde hafva. Om man ändock skulle bygga på denna princip, endast därför, att det anses vara förmånligare att nu taga detta steg än att ytterligare uppskjuta saken, ja, då borde man i sanning ha synnerligen starka praktiska skäl för att verkligen kunna gå med härfpå.

Man borde nemligen då vara förvissad om, att det skulle här i landet gå så lätt för sig att lägga om det felaktiga, som man en gång börjat med, till en rättare och riktigare grundsats. Men då vill jag fråga de herrar, som fört detta resonnement: vittnar verkligen vår utvecklingshistoria om, att det går så lätt för sig att rubba grundsatser och grundvalar uti ett viktigt nytt system, som man börjat bygga upp, ifall man efter någon tid finner, att de icke verka, hvad man från början afsett? Nej, för visso, det visar sig, att långa, långa tider hvarje reformkraf i den vägen mötes med den invändningen: Ja, ännu ha vi allt för liten erfarenhet. Ännu kunna vi vänta litet och se till, om icke ändå, när den nya ordningen kommit litet bättre i gång, när maskineriet börjat funktionera något jemnare, det skulle kunna gå för sig att bibehålla denna ordning. Och framför allt, låtom oss tänka på, hvilka intressen af allehanda slag, som sammanvuxit med den nya ordningen, med ett ord hvilka svårigheter af alla slag, som resa sig mot upprifvandet af en ny byggnad, som blifvit rest på en falsk och från början felaktig princip.

Jag kan således icke för min del gilla den uppfattningen, att det här skulle vara en *sådan* fara i dröjsmål, att vi skulle vara nödsakade att acceptera den felaktiga princip, som sjelfva försvararne af det kongl. förslaget med en mun försäkrat, att de egentligen *icke* skulle vilja vara med om, att — säger jag — acceptera den endast för att taga något, som vi i år kunna få.

Det anfördes af den talare, som inledde diskussionen, något om, att den enda möjliga utgångspunkten dock skulle vara detta Kongl. Maj:ts förslag, och jag väntade med stor spänning att få höra greffe Hamiltons argumentation för, att så skulle vara förhållandet. Men hvad är det då han säger oss för att ådagalägga, att det skulle vara mera omöjligt att till nästa år få fram en opinion i Riksdagen för ett bättre förslag än det nu föreliggande, bygd på försäkringstvång, än

hvad det nu är att vinna något genom att taga detta, som alla bekänna vara principiellt felaktigt i sin grundläggning? Jag kan icke inse, att det finnes något annat skäl för, att detta skulle vara den enda möjliga utgångspunkten, än det enda argumentet, att det råkar vara så, att en *regering* har frångått hvad den föregående ministern, som hade med detta att skaffa, ansåg vara den riktiga principen, och nu kommer han med ett nytt förslag. Nej, på så lösa grunder tror jag icke, att den svenska Riksdagen bör bygga ett verk, som dock har en så djupt, uti hela nationens lif ingripande betydelse, som början till en social försäkring skulle hafva. Jag kan icke föreställa mig, att ensamt det argument, att en *regering* har framlagt ett förslag, som den af några skäl trodde vara möjligt att genomföra, som den ansåg skulle kunna smidigare kryssa sig fram genom alla blindskär och svårigheter i Riksdagen, jag kan — säger jag — icke föreställa mig, att ensamt detta argument skall vara nog för dem, som i princip stå på annan grund än detta förslag, att med öfvergifvande af sin egen åsigt dock godkänna det, som för tillfället är framlagdt.

Jag tror tvärtom, att det skulle vara en långt kraftigare påtryckning till att verkligen få denna sak in på en rätt bog, om man försökte att här i denna kammare samla en stark, reformvänlig opinion för att följa den riktiga principen, som heter försäkrings- och icke ersättningspligt. Det kunde väl knappast, såsom förhållandena nu ligga, vara för regeringen likgiltigt, om ett sådant uttalande komme, låt vara blott från en stark minoritet i denna kammare, då regeringen själf, efter hvad det framgår af dess motivering, ju ingalunda är någon fanatisk anhängare af detta system, som man nu har försökt att bygga på. Den anser ju också, liksom alla människor, när man ansätter dem närmare, att den egentligen *ville* komma till försäkringspligt, fastän man nu kanhända till en början borde tala om något annat.

Detta är nu ett af de skäl, som göra, att jag endast med den allra största tvekan skulle våga att gifva min röst åt någon punkt i det kongl. förslaget — detta, att alltså dess principiella grund synes mig utesluta hoppet om, att man inom en något så när nära framtid skulle komma öfver till den riktiga principen uti detta fall.

Men dertill kommer, såsom jag redan antydtt, en annan och på sitt sätt ännu mera väsentlig svårighet för mig. Det gäller nemligen hela den åskådning, hvarpå så väl det kongl. förslaget hvilar som äfven de flesta förbättringsförsöken af detsamma, äfven de, som blifvit gjorda exempelvis i herr Göthbergs reservation, och som äro hemtade från Kongl. Maj:ts proposition år 1891 och herr Fränckels motion, nemligen att något höja det fixerade beloppet för denna olycksfallsersättning från 300 kronor till 360 kronor.

Jag kan för min del icke finna det vara någon rimlighet, att vi här i Sverige ensamme i Europa skola ställa oss på den ståndpunkten, att vi, när vi göra en olycksfallsförsäkring för den arbetande klassen, dermed blott mena en försäkring af den allra minsta bråkdelen af den lön, hvartill en arbetare kommer upp under våra tider. Det ligger i sakens natur — och jag skall här icke gå närmare in på det, utan endast anföra det som ett, som jag tror, odisputabelt faktum —

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

att det är *sjelfva yrket, som skall bära yrkesrisken*, och yrket är gifvetvis i detta fall, när det gäller utgifter, representeradt af *arbetsgifvaren*. Denna yrkesrisk bör alltså bäras af arbetsgifvaren. Detta är den principiella ståndpunkt, hvarpå man öfverallt har stått. Men då ligger det en märkvärdig motsägelse i, att man — såsom det hette på 1880-talet — endast "på framställning af några arbetsgifvare" irån Kongl. Maj:ts sida kunnat stryka ett bredt streck öfver denna åskådning, att lifröntan bör stå i proportion till arbetarnes lefnadsställning. I dess ställe har man nöjt sig med att sätta beloppet så lågt, att det endast kan vara rimligt och riktigt för sådana arbetare, hvilka icke lyckats förbättra sin ställning så mycket, att den kommit öfver *sjelfva det yttersta existensminimum*. Men för alla andra arbetare -- särskildt när det gäller industriarbetare — innebär detta icke något annat i sak, än att de icke få försäkras för den lön, som de uppbära, utan blott för det existensminimum, som icke de, utan andra deras lägre stående klassbröder kunna existera på!

Det har beräknats på 1880-talet, att — om jag minnes rätt — medellönen för industriens arbetare var 612 kronor. Man kan då förstå, att en summa som 360 kronor såsom den högsta invalidpensionen då ännu kunde hafva *något*, som talade för sig. Men vi känna alla, att sedan den tiden förhållandena i detta fall ha väsentligt ändrat sig. Det har blifvit dyrare att lefva. Detta har kraft, att arbetslönerna redan därför måst ökas för att hålla något så när jemna steg med lefnadskostnadernas stegring. Jag vill vidare visst icke förneka, att det derutöfver mångenstädes har lyckats arbetarne att, tack vare sin organisation, drifva upp lönerna. Man kan icke komma ifrån, att utan tvifvel medellönen för närvarande ligger ganska afsevärdt öfver de 612 kronor, hvartill den första arbetareförsäkringskomitén beräknade den. Den ligger nu säkerligen någonstädes mellan 700 och 800 kronor.

Samtidigt med det, att denna ökning i behofven har inträdt för den stora massan af vårt folk — glädjande nog, ty den innebär en oerhörd höjning i hela vår kultur — har Kongl. Maj:t velat gå *backlänges* från de 360 kronor, som man tänkt sig år 1891, till 300 kronor, som man tänkt sig nu. Det är en absurditet så stor och vittnar efter min uppfattning på samma gång så starkt derom, att man icke härvidlag tänkt det ringaste på stämningar och ställningar inom arbetarekretsar, att jag endast kan beklaga, att Kongl. Maj:t kommit fram med ett sådant förslag i stället för att se sig om efter, huru man öfverallt i världen har ställt denna sak på den rätta bogen genom att sätta lifröntan i proportion till lönen. Så har man nu sänkt lifröntan *under* hvad som man år 1891 ansåg vara det minimala, och för att ytterligare gå på i samma riktning, har, som bekant, det särskilda utskottet funnit, att dessa 300 kronor vore för mycket för en stor grupp af arbetare, och för dem har utskottet föreslagit en sänkning till $\frac{3}{4}$ af beloppet. — Det är för mig klart, att jag omöjligen kan med bibehållen klar uppfattning af, huru arbetarekretsarne bedöma dessa saker, gifva min röst åt ett förslag, som på det sättet i en

hufvudpunkt fullständigt *afviker nedåt* från arbetarnes fullt berättigade kraf.

Hade man redan på grund af hvad Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende innehåller kunnat vara viss om, att arbetareopinionen icke skulle tillmätas någon som helst betydelse i Konungens råd och bland dem, som deromkring hafva sin vareise, så kunde man ytterligare få bekräftelse derpå i det anförande, hvarmed denna diskussion inleddes, och hvari det i detta afseende förekom ganska märkliga uttalanden. Der sökte greve Hamilton att för kammaren framställa, att hvad arbetarne säga och tänka om dessa saker, kan af kamrarne behandlas som bara bosch, ty det ena året säga de ett och det andra året ett annat. Han lemnade dervid en historik — så felaktig, att jag rent af häpnade, när jag hörde den — öfver huru det skulle varit stäldt med arbetareopinionen, då förut dessa frågor stått på dagordningen i Riksdagen.

Det hette, att man skulle fordrat på den tiden "lika för alla". Jag vet icke af, att ett sådant uttalande kommit från några arbetaregrupper, som åtminstone i någon större mån gjort sig gällande. Jag kan naturligtvis icke garantera för, att icke ett enstaka möte gjort ett sådant uttalande, men har en hemlig misstanke, att herr greve Hamilton missminner sig på det sätt, att hvad som fordrats i likhet varit, att man uttalat sig för att komma upp vid fullt invaliditet icke till 60 procent, som arbetareförsäkringskomitén föreslagit, utan 100 procent af lönen. Det gjordes nemligen verkligen en första ansats från arbetarehåll att höja hvad man ansåg väl lågt, nemligen dessa 60 procent, som skulle garanteras som lifränta.

Vidare, då invaliditetsförsäkringen var på tal, skulle icke denna hafva ansetts lämplig, därför att då fordrade man, att man skulle gå efter baron Raabs förslag. Jag tror tvärtom upprigtigt, att ganska få bland arbetarekretsar låtit sig föras in så pass föga genomtänkt uppfattning, som i det nämnda förslaget innehålles. Jag tror fastmer, att man skall kunna visa från den tiden mångfaldiga och ganska tungt vägande intyg om en arbetareopinion, som uttalat sig för invaliditetsprincipen, men visserligen under framhållande af åtskilliga önskvärda förbättringar, som man ville söka få fram så långt det kunde gå för sig.

Icke heller tror jag, att det går för sig att tala om, att massornas uppfattning i detta fall endast ledes af tendentiösa inledningsföredrag. Och jag skulle vilja hemställa till min ärade kamrat på stockholmsbänken, om icke i alla fall just det han frambar angående arbetareopinionen måste räknas som ett tendentiöst inledningsföredrag, afsedt att i någon mån föra kammarens tankar i den riktningen, att hvad arbetarne tänka i den saken är ganska likgiltigt. Men det förundrade mig rätt mycket att få höra detta framföras med så mycken emfas af en man, som på sin tid — då han nemligen var ifrågasatt till riksdagsman här i Stockholm — på ett valmöte fälde dessa ganska betecknande ord: "Man talar om massornas lättledhet, men försök att leda dem baklänges."

Jag skulle nu kunna måhända följa exemplet utaf min ärade vän

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

och kamrat bredvid mig, herr Staaff, som rätt mycket lemnade åt likgiltighetens tystnad den märkliga reservation, som är fogad till särskilda utskottets betänkande, men jag kan dock icke underlåta att något framhålla här i kammaren det ytterst karakteristiska i de resonnement, som föras af dem, hvilka icke vilja göra någonting, af dem, som representera det rena arbetsgifvareintresset i detta ords mest kapitalistiska, mest dåliga mening. Visserligen kan det sägas, att redan sådana ansatser som dem, de här framhåft i resumé, att en social hjälp åt arbetets invalider, en sådan, som är genomförd nästan i hela den civiliserade världen, skulle hafva till följd, att folkökningen skulle motverkas och prostitutionens utveckling främjas, att dessa satser redan de döma sina upphofsmän till en ganska låg intellektuel rangklass, för att icke säga något om den moraliska sidan af saken, hvilket naturligtvis icke kan falla mig in. Men jag kan icke underlåta att framhålla, att det är dock en ren parodi på *beräkningar*, som dessa herrar från Första Kammaren lemnat såsom stöd för hela sin åskädning.

De hafva jemfört antalet skadade år för år och sett, huru der i Tyskland skett ständigt en stegring, men icke tänkt på, att samtidigt under årens lopp genom en rad af speciallagar området för olycksfallsförsäkringen ökats. Det är en liten synpunkt, som deras absoluta tal icke fäst sig vid. De antaga fastmer, att denna stegring, som tillkommit väsentligen derför, att antalet af de millioner arbetare, bland hvilka dessa olycksfall fördelas, ökats år för år, skall fortgå och fortgå till tidernas ända! Man har å sid. 124 gjort så, att man beräknat ett visst medelvärde af stegringen i antalet olycksfall på 10 år. Detta medelvärde uppgår enligt denna underliga beräkning till 71,860. Sedan har man för hvar 10:de år lugnt adderat på och förklarat, att slutsumman växer med 71,860. Sedan fordras det icke så synnerligen stor matematisk konst att räkna ut, huru mycket det gör, då man lägger till denna konstanta siffra. Men att man på det sättet menar sig kunna komma till Riksdagen och påvisa någonting angående olycksfallsförsäkringen, det förefaller ganska häpnadsväckande. Det skulle verkligen vara ett ganska lämpligt problem för de lägre skolklasserna att efter denna metod beräkna, efter hvilken tid antalet skadade skulle blifva lika med antalet anställda personer i de olika näringarna.

På samma sätt förhåller det sig med de beräkningar, som å sid. 118 af samma personer framförts, der det står, att antalet af samtliga under året utbetalda ersättningsbelopp utgjorde enligt tyska riks-försäkringsembetets uppgifter år 1892 177,000, men för 1896 hafva de fått siffran 374,000. Ja visst, derför att i dessa på senare åren ingå både alla de gamla invalider, som lefva kvar, och de under året nytillkomna. Men öfver en så enkel sak har det icke kunnat gå upp något ljus för dessa reservanter, utan de hafva tänkt sig denna stegring in infinitum. Ingen tanke på, att den punkt skulle inträda, då ett jemvigtsläge uppstode, har runnit upp i dessa reservanter hufvud. Så hafva de lyckats komma till den uppfattning, att denna försäkring skulle betinga icke enligt regeringens förslag en kostnad af något öfver 2 millioner kronor, utan snart nog nå upp till 25 millioner kronor.

Det blir kalkyler, som endast behöfva nagelfästas i protokollet, för att man skall kunna dermed vara färdig.

Men jag vill lemna detta. Tyvärr måste, som jag redan sagt, särskilda utskottets förslag, sådant det förhåller sig till Kongl. Maj:ts förslag, om jag frånser riksförsäkringsanstalten, betraktas som en rad af försämringar. Det har ock af ett par talare från det liberala samlingspartiet framhållits, att de för sin del ej kunna vara med om annat än förbättringar af det kongl. förslaget. Ja, då vill jag i alla fall hemställa, att herrarne tänka sig den situation, att detta förslag med vissa — jag erkänner gerna, ganska viktiga — förbättringar skulle vinna majoritet här i kammaren, och sedan Första Kammaren, hvars ställning till hela denna sak torde vara något så när bekant, toge särskilda utskottets förslag — jag hemställer, huruvida någon verkligen då tror, att detta, som herrarne här anse sig bjuda såsom den största möjliga eftergift för att få något nu, skall blifva det *slutliga* budet? Å nej, det blir nog så, att i bästa fall en sammanjemkning kommer till stånd; och det blefve då ett afslag ytterligare på hvad i dag förklarats vara det minsta möjliga, som genom ett sådant slutligt beslut af Riksdagen skulle framgå.

Detta för den händelse, väl att märka, att Första Kammaren *vill* göra någonting. Men för den händelse återigen, som väl är den sannolikaste, att Första Kammaren fortfarande anser, att vådan af uppskof icke är så stor, därför att *arbetarörelsen icke ännu är tillräckligt stark*, i sådant fall blir resultatet, att Andra Kammarens framstegsvänner hafva utan gagn för saken bundit sig sjelfva till ett minimum, som de icke skulle egentligen önskat, till en principiellt origtig utgångspunkt och till ett lägre belopp för arbetarne, än de skulle ha velat gifva dem.

Under sådana förhållanden synes det mig, att det enda, som bör komma i fråga, såsom saken nu ligger, är ett bifall till herr Staaffs reservation. Nu är visserligen i hans eget här nyss hållna yttrande framhållet, att han delvis ser med ljusare syn på tingen nu, än när han skref denna. Jag för min del har deremot icke kunnat finna, att anledning föreligger att se med så synnerligt mycket ljusare syn på dessa ting i dag än för några dagar sedan. Derfor kan jag ej annat än anse, att kammaren skulle göra arbetets och arbetarnes sak, det sociala framstegets sak, den bästa tjensten genom att så kraftigt och enigt som möjligt samla sig kring denna reservation. Den begär ett nytt regeringsförslag till nästa år, hvilket ingalunda bör vara omöjligt att åstadkomma, när man i det väsentliga har att hålla sig till det redan 1891 uppgjorda förslaget. Den begär i mycket försigtiga och moderata ordalag, som jag gerna skulle se skärpta, men som dock äro tillräckligt tydliga, att beträffande ersättningarnes belopp möjligaste hänsyn bör tagas till de ersättningsberättigades lefnadsställning och omständigheterna i de särskilda fallen. Den går således på denna punkt arbetarnes bestämda opinion till mötes, och jag kan ej finna annat, än att det vore bättre, om Andra Kammaren uttalade sig för en lösning af frågan efter sunda principer nästa år, än att man nu kastade sig in på ett förslag, som egentligen ingen vill hafva, utan alla, som

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.

tagit det, taga blott som en nödfallsutväg och därför att en regering händelsevis kommit fram dermed.

Herrar *Fredholm, Kvarnzelius* och *Olofsson* i Digernäs instämde häruti.

(Forts.)

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Särskilda utskottet har vidtagit åtskilliga ändringar i det kongl. förslaget. Hvad nu dessa ändringar angå, kan jag, i likhet med den talare, som inledde diskussionen i dag, icke finna annat, än att ändringen i tredje stycket af § 1, hvarigenom stadgats skyldighet för arbetare att hafva varit anställd minst 14 dagar i arbetet för att erhålla ersättning, vidare borttagandet af utbetalandet af förskottsersättning och slutligen ändringen i 19 § af det kongl. förslaget äro försämringar, hvilka jag därför hoppas icke måtte blifva af denna kammare antagna. — Utskottet har deremot vidtagit en annan högst väsentlig ändring eller, rättare sagt, fogat ett tillägg till den kongl. propositionen genom att upptaga institutionen af en riksförsäkringsanstalt. Regeringen har icke upptagit denna dels på grund af att förslag derom förut fallit, dels emedan man på grund af erfarenheten ifrån Danmark och Finland trott, att införandet af en sådan anstalt icke skulle vara absolut nödvändigt vid genomförandet af ersättningspligten. Men jag medgifver till fullo, att en sådan institution är i hög grad önskelig både ur arbetare- och arbetsgifvaresynpunkt. Hvad kostnaderna beträffar, torde man ej behöfva hysa några farhågor, äfven om de, såsom antagligt är, komme att öfverstiga de 41,000 kronor om året, hvartill denna anstalt så länge sedan som 1891 beräknades. I följd af de år efter år skeende afsättningarna är arbetareförsäkringsfonden uppe på ett belopp, som, om räntorna och de afsättningar å 1,400,000 kronor om året, som egt rum för 1899 och 1900, medräknas, uppgår till mer än 7,300,000 kronor (jag har vid denna beräkning blott haft tillgång till 1898 års kapitalkonto); årliga räntan har i detta redovisats med 154,000 kronor. Man behöfver sålunda icke befara, att statsutgiften blifve betungande, när man har denna fond och dess afkastning att anlita. Jag är sålunda beredd att förklara, att regeringen accepterar förslaget om en riksförsäkringsanstalt. Af tillvaron af denna anstalt beröres icke frågan om ersättningspligt eller försäkringstvång; ersättningspligtens princip blir orubbad ändå.

Hvad den mycket omdebatterade frågan, ersättningspligt eller försäkringstvång, angår, ber jag att få yttra mig något derom. Den siste talaren upprepade, att den grundsats, hvarpå civilministern och justitieministern byggt det kongl. förslaget, skulle vara från början alldeles felaktig. Denna grundsats, säger han i sin motion, skulle vara öfvergifven i den utländska lagstiftningen och icke omfattas med sympati i detta land. När 1871 års tyska Haftpflichtgesetz hade måst öfvergifvas, och genom denna omständighet skulle förkastligheten af principen om ersättningspligt vara till komplett evidens bevisad. Men om man följer utvecklingsgången af dessa frågor i utlandet under de tio sista åren — ett decennium, under hvilket man i alla länder

med största uppmärksamhet undersökt frågan om ersättning för olycksfall i arbete och sökt bringa den till en lösning — skall man finna, att ingalunda den omständigheten, att Tyskland och efter Tyskland Österrike med öfvergifvande af den i 1871 års lag följda grundsats gått in på försäkringstvång, varit bestämmande för andra länder. Vi veta ju, hvarför Tyskland öfvergaf års 1871 Haftpflichtgesetz. Det var därför, att lagen, oafsedt att den hade andra fel, var byggd på det grundfelet, att bevisningsskyldigheten ålåg arbetaren och icke arbetsgifvaren. Detta drog med sig en mängd tvister för arbetarne, för att de skulle få ut sin rätt, och deraf föddes ett grundadt missnöje med lagen, som föranledde tyska regeringen att öfvergifva den och öfvergå till den andra grundsatsen. I andra länder, der denna fråga debatterats vid de stora sociala kongresser, som hållits i Milano och Bryssel, den sista 1897, hafva meningarna brutit sig mot hvarandra, och ingendera principen har blifvit den segrande.

Se vi sedan på olika länders lagstifning, hafva visserligen de, som yrka på försäkringstvång, att på sin kreditsida återopa Norge, Italien och Schweiz. Men i Italien är, som kammarens ledamöter veta, icke principen om försäkringstvång fullt genomförd. Och hvad Schweiz angår, så ligger der visserligen ett lagförslag före, som jag tror antagits af förbundsrådet och som är bygd på försäkringstvång i den mest vidsträckt omfattning. Men vi veta också, att just beträffande öfvergången från ansvarsfrihet till försäkringstvång det inom Schweiz uppstått så stora betänkligheter mot detta ytterligt långt gående schweiziska lagförslag, att man lyckats åvägbringa för frågans dragande under folkomröstning (referendum) icke blott de 30,000 röster, som fordras för vidtagande af en sådan åtgärd, utan, efter hvad jag sett i någon tidning, ett vida större antal. Folkomröstning kommer att verkställas i år; och det är således oafgjordt, huruvida Schweiz kommer att öfvergifva ansvarsplikten och gå öfver till försäkringstvång.

Huru är det då i andra länder? Hvilka hafva i sin nyare lagstiftning efter noggranna undersökningar bestämt sig för ansvarspligt? Låt oss först se på Finland. Om Finland kan man visserligen säga, att det icke kan helt och hållet räknas med; ty dess lagstiftning utgör en kompromiss mellan hvad dess stora arbetarförsäkringskomité från början af 1890-talet ville och hvad det sedermera för landtdagen framlagda lagförslaget åsyftade, en kompromiss mellan dessa båda, bestående i, att för mindre skador stadgas ansvarspligt och för fullständig invaliditet och död försäkringstvång. Men vi hafva Danmark; den danska lagen är i sin realitet byggd på ansvarspligt. Vidare hafva vi två så stora kulturländer som Frankrike och England. Hvad Frankrike angår, säges dess lag vara en kompromiss. Ja, det fördes nog långvariga förhandlingar mellan de båda representantförsamlingarne; men dessa slutade med ansvarspligtens seger. Så hafva vi England. Den reservant, med hvars beräkningar den siste talaren sysselsatte sig, herr Benedicks, berättar i sin märkvärdiga reservation — der han ju särskildt i fråga om siffror visat mindre exakthet än i mitt tycke en rent af fenomenal fantasirikedom — att 177 ledamöter af engelska parla-

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

mentet hafva förenat sig om att petitionera om upphäfvande af den 1897 antagna lagen om ansvarspligt, Workmen's compensation act, på grund af att missnöjet med lagen är så stort. Jag har sökt göra mig underrättad, huru härmed förhåller sig. Utrikesministern har på min anhållan begärt upplysning från Kongl. Maj:ts minister i London, och han har svarat, att han icke derom hade någon kännedom, men att det vore märkvärdigt, om så skulle vara förhållandet. Är en engelsman missnöjd, så skrifer han ett bref till Times och uttalar sitt missnöje, och han, ministern, hade med tillhjälp af den index, som finnes i Times för hvarje årgång, gått igenom artiklarna i Times från det lagen träd i kraft och funnit ytterst få, som uttryckt missnöje med densamma. Men det har kommit till en omständighet, som har den starkaste aktualitet, och som jag därför vill omnämna för kammaren. Icke längre sedan än den 21 mars i år förekom i engelska underhuset en enskild motion af en parlamentsledamot, hvori han föreslog, att 1897 års lag måtte utsträckas att gälla äfven jordbruket. Han motiverade detta dermed, att det hade varit många farhågor, när 1897 års lag antogs. Man var rädd, att den skulle blifva för betungande för arbetsgifvaren — han talade ur arbetsgifvarens synpunkt. — Erfarenheten hade nu visat, att så alls icke varit förhållandet. Erfarenheten hade visat, sade han, att kostnaden för arbetsgifvaren blifvit så liten, att för en jordbruksarbetare med en lön af 100 £, d. v. s. 1,800 kronor om året, ej skulle behöfva erläggas mera än 3 sh. 6 d. i årlig afgift. Detta gjorde, att han ansåg, att det icke var någon fara för, att kostnaderna skulle blifva för stora, och föreslog därför och då lagen hade så stora förtjenster för öfrigt, att lagen skulle utsträckas till jordbruket. The Home secretary, Englands inrikesminister, upptog detta förslag med nöje. Han hade 1897 framlagt förslaget som ett experiment. Resultatet hade blifvit sådant, att han med tillfredsställelse kunde se derpå. Och från alla håll i huset hördes uttalanden i samma riktning både från arbetare och arbetsgifvare, både från städernas och landtdistriktens representanter. Resultatet blef, att samma dag — jag har urklippet ur Times här, om någon önskar se det — gick denna enskilda bill vid andra läsningen igenom. Efter hvad som meddelats af grefve Lewenhaupt, är det utsigt till, att den kommer att antagas i tredje läsningen. Blir den äfven antagen af öfverhuset, så är lagen utsträckt till jordbruket. Detta är bevis på, att ett land, som antagit en lag om ansvarspligt, är belåtet dermed.

Kan man efter detta säga, att ansvarspligten är i den utländska lagstiftningen en öfvergifven ståndpunkt?

Kan man då säga, att ansvarspligten icke har sympatier här i landet? Herr Göthberg har lemnat en fullständig redogörelse för frågans historia här vid riksdagen. Af denna, som jag icke ämnar upp-
repa, framgick, såsom kammarens ledamöter hörde, att 1890 års särskilda utskott uttalade sig för ansvarspligt. 1891 års särskilda utskott, som fick två gånger behandla frågan, emedan den återremitterades, uttalade sig första gången i mera vaga ordalag, men alltid för ansvarspligt och mot försäkringstvång; och när ärendet efter långvariga dis-

kussioner i båda kamrarna återremitterats till utskottet och utskottet inkom med nytt yttrande, hade utskottets pluralitet enat sig om att bestämdt föreslå ansvarspligt. Detta blef visserligen sedermera icke Riksdagens beslut; ty Riksdagen afslög förslaget sans phrase. Men de af kammarens ledamöter, som voro närvarande 1891, torde erinra sig, att under diskussionen uttalades af flere af kammarens framstående män sympati för ansvarspligten. Bland dessa vill jag utom Herslow, som nu är borta, nämna herrar Arhusiander, Nils Olsson i Åttersta och Ivar Månsson, som då uttalade sig för ansvarspligt.

Med hvad jag nu sagt har jag endast velat framhålla, att när Kongl. Maj:t sett, att lagförslag, byggda på försäkringspligt, tvenne gånger af Riksdagen aflagits, när Kongl. Maj:t vidare haft att se på resultatet af frågans utvecklingsgång i utlandet, och när Kongl. Maj:t haft att se på de uttalanden, som här i landet gjorts inom de särskilda utskott, som haft att behandla frågan, och det sätt, hvarpå lagförslag, byggda på ansvarspligt, mottagits af landets högsta granskande myndighet i lagfrågor, högsta domstolen — när Kongl. Maj:t sett detta, synes det mig, att Kongl. Maj:t nu haft fullgiltiga skäl att söka bringa frågan fram på den väg, hvarpå den nu föreliggande kongl. propositionen slagit in.

Skälen för ansvarspligt äro ju framhållna i den kongl. propositionen. Det är endast två omständigheter, på hvilka jag ber att nu få fästa uppmärksamheten.

Den ena är, att under det försäkringstvånget för vår civillagstiftning är en fullkomlig nyhet, så har åter ansvarspligten redan gjort sitt intåg i vår sociala lagstiftning genom 1886 års lag om ersättning för skada i följd af jernvägsdrift. Man fortgår sålunda, derest man ansluter sig till principen om ansvarspligt, på en redan beträdd väg och rör sig då redan från början på en fast och säker mark.

En annan omständighet är, att — såsom mig synes — man kan fullkomligt privaträttsligt komma till skyldigheten för en arbetsgifvare, som i ett farligt yrke använder en arbetare, att ersätta honom för den skada han uti arbetet lider, men med detta bör också — synes det mig — följa möjligheten för arbetsgifvaren, att, om han vidtager särskilda åtgärder för att skydda arbetarne för olycksfall, han också derigenom skall kunna minska den ansvarspligt eller den ersättning för olycksfall, som kan komma att åläggas honom. Det är detta, som man genom försäkringstvånget kastar bort, och dock är detta enligt mitt tycke en mycket viktig grundsats. Ty hvad innebär försäkringstvånget? Det innebär, att arbetsgifvaren skall svara icke blott för *sina egna* arbetare och de skador, som de genom bristfälliga anordningar kunna ådraga sig, utan äfven för alla sådana skador, som drabba alla andra arbetare hos alla andra arbetsgifvare i det yrke, hvarom fråga är.

Utom att det synes mig, att man icke på något sätt privaträttsligt kan komma till försäkringstvånget, så har alltså denna sak — om man nu aldeles bortser från teorien — en mycket stor praktisk betydelse för arbetarne sjelfva. Den fråga, som härvidlag är den första, den essentiella, är icke frågan om ersättning åt arbetare för möjligen lidet olycksfall, utan hufvudsaken är väl att söka förekomma olycksfall.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Det är denna omständighet, som jag har sett framhållas med särskild styrka i den finska arbetareförsäkringskomiténs betänkande, och som äfven utvecklas af den efter min tro kanske störste kännaren inom de nordiska länderna af arbetareförsäkringsväsendet, nemligen Danmarks nuvarande inrikesminister, i de skrifter han utgifvit i frågan. Det är äfven denna omständighet, att det är viktigt, att arbetsgifvarne hafva ett eget intresse att en hvar så ordna förhållandena inom sin fabrik, att de i möjligaste mån förebygga olycksfall, som föranledt, att det från de engelska arbetarnes sida yrkats, att det skulle stadgas rent af förbud för arbetsgifvarne att i försäkringsanstalt försäkra hela risken, utan att de borde åläggas att sjelfva behålla något, så att de hade intresse af att sjelfva skydda sina arbetare.

Man har också anmärkt, att ansvarspligten skulle vara underlägsen försäkringstvånget i det afseendet, att antalet rättegångar skulle ökas. Men rättegångar uppstå, hvilketdera systemet man väljer. Det är omöjligt att skriva dessa lagar så, att icke rättegångar uppstå. Men icke må kammarens ärade ledamöter tro, att antalet rättegångar blir mindre under systemet med försäkringstvång.

Tag blott fram en redogörelse från tyska försäkringsverket och se, huru många rättegångar der förekomma under systemet med försäkringstvång; skilnaden är, synes det mig, endast den, att i det ena fallet föras processerna mellan arbetarne och arbetsgifvarne, i det andra fallet mellan arbetarne och försäkringsanstalten, ty i intetdera fallet är arbetarnes ersättningsrätt oomtvistlig, den kan bestridas i hvilketdera fallet som helst. Emellertid förefaller det mig, som om Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag skulle innebära garanti för att antalet rättegångar skulle blifva det minsta möjliga. Detta förslag är nemligen — och i det fallet öfverensstämmer det med lagar, baserade på försäkringstvång — bygd på den principen, att det är arbetsgifvaren och icke arbetaren, som bevisningsskyldigheten åligger, men vidare tillämpas i detta svenska förslag den grundsatsen — hvilken klandrades af den näst föregående talaren — att den till arbetarne utgående ersättningen icke är så att säga rörlig i förhållande till lönen, utan fixerad, så att den utgör en visserligen liten, men till sitt belopp bestämd ersättning, hvilket måste förebygga en mångfald af rättegångar och synes mig vara en afgjord förtjenst hos det kongl. förslaget.

Enligt min uppfattning har alltså regeringen haft fulla skäl att lägga fram ett förslag, bygd på ansvarspligt.

Hvad nu angår den reservation, som afgifvits af herrar Benedicks och Falk, och som går ut på att man ingenting bör göra i detta afseende, så tror jag nog, att den skall förklinga ohörd i denna kammare, och det synes mig vara omöjligt att längre kunna ställa sig på den ståndpunkten. I det fallet hänvisar jag till herr Staaffs yttrande. Man gör alldeles bestämdt orätt mot arbetaren, om man förhåller honom ersättning för den skada han lider uti ett farligt yrke. Det är, synes det mig, att gå stick i stäf mot både rättvisa och billighet. Det är äfven att gå stick i stäf mot hela den moderna utvecklingen i den civiliserade världen, och vi kunna verkligt icke, mina herrar, bygga en kinesisk mur omkring oss och inbilla oss, att icke dessa

idéer tränga in äfven till oss. När, såsom herr Staaff påpekade, alla länderna omkring oss, Danmark, Norge, Finland, redan hafva erkänt denna arbetarnes rätt till ersättning, så tror jag icke, mina herrar, att det går för Sverige att dröja att följa deras exempel.

Då jag har omnämnt den näst föregående talaren, så vill jag ett ögonblick beröra den anmärkning han framställde, samma anmärkning, som han i sin motion framställt med mycken skärpa, nemligen att denna ersättning är fixerad, och att den är alldeles för ringa.

Hvarför den är fixerad, har jag redan angifvit, det är framför allt af praktiska skäl, för undvikande af rättegångar. Beträffande anledningen till dess ringa belopp hänvisar jag till motiveringen i Kongl. Maj:ts förslag, hvilken blifvit af det särskilda utskottet i allo accepterad. Jag inser naturligtvis till fullo och kan icke annat än medge, att det ur arbetarnes synpunkt vore önskligt, om dessa ersättningsbelopp höjdes. Men Kongl. Maj:ts regering har icke kunnat fästa sig endast vid dem, som skola ha betaldt, nemligen arbetarne, utan måste äfven taga hänsyn till arbetsgifvarne, som skola betala, och jag tror icke, att man kan lägga tyngre börda på dem, särskildt hvad de mindre industriidkarne beträffar, än hvad Kongl. Maj:ts förslag i det fallet innebär.

En reservant dröjer vid tanken på enskild försäkring och hänvisar till det vackra resultat, som i detta afseende vunnits. Som jag tror, utvisar Gullbergs bok, att 70 procent af arbetarne äro försäkrade i enskilda försäkringsanstalter, eller annorledes betryggade mot följderna af olycksfall, och detta kan ju sägas vara ett mycket godt resultat. Men först och främst återstå i alla fall 30 procent, som äro oförsäkrade, och det är ju beklagligt för dessa, att de äro utan all rättighet till ersättning i händelse af olycksfall. Och vidare är det belopp, för hvilket de på frivillig väg blifvit försäkrade, i regeln ganska litet. Jag tror, att man får anse det i genomsnitt uppgå till ett kapital på en gång af 1,000 kronor, och det är ju betydligt lägre än hvad Kongl. Maj:ts förslag innebär.

Det är nu — såsom redan här har framhållits — i 16 år, eller allt sedan år 1884, som svenska Riksdagen och regeringen varit sysselsatta med dessa s. k. sociala frågor. Hvad hafva vi då ernått under dessa år? Vid 1889 års riksdag fingo vi lagen om skydd mot yrkesfara, vid 1891 års riksdag sjukkasselagstiftningen. Och vi torde väl kunna vara ense med det särskilda utskottet om att detta icke är mycket. Båda dessa lagar antogos emellertid genast vid första framläggandet, i det ena fallet visserligen med ganska stora förändringar, men dock, som sagdt, första gången, då frågorna voro före.

Detta för mig i minnet ett yttrande af en medlem af den nuvarande norska regeringen, som, när vi en gång kommo att tala om de båda ländernas arbete på den sociala lagstiftningens område, yttrade, att det med dylika lagar förhöll sig så, att om de icke toges första gången, toges med fullt medvetande, att det blott vore ett försök, så visade erfarenheten, huru det sedermera möter den största svårighet att komma from sounds to things. Ty, sade han, dessa sociala lagar äro så svåra, åsigtorna om deras lösning så olika allt efter de olika

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete*

*m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

representanternas olika syn på tingen, att dröjer man att taga ett dylikt lagförslag med tanke på att man bör söka få fram det i förbättrad form och därför börjar kritisera det, så inträffar det, att man under det ständiga letandet efter det absolut bästa, förenadt med den tysta eller öppet uttalade önskan hos vissa representanter, att icke något som helst måtte blifva gjort, aldrig kommer ur fläcken.

Detsamma visar erfarenheten hos oss. Vi hafva ju våra stora lagförslag om invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Dessa förslag föllo båda gångerna, då de voro före, och hvila nu alldeles. Gå vi till den fråga, som nu föreligger — och det var dock den, som år 1884 sattes främst på programmet — så befinna vi oss nu på samma ståndpunkt, vi ha icke kommit ur fläcken. Och det betänkligaste med dessa ständigt misslyckade försök att åstadkomma något är, att de slappa intresset för saken, representationen tröttnar, och det slutar med att man lemnar åt dem, som i likhet med herr Benedicks och herr Falk, icke vilja göra någonting alls, att stå kvar som segrare på stridsfältet.

Men skulle så vara, att äfven denna gång Riksdagen icke ville göra någonting, så vill jag anhålla, att den måtte säga detta rent ut. Regeringen har, synes det mig, gjort så mycket som på den ankommer. Regeringen har ett lefvande intresse för frågan och är lifligt öfvertygad om att något bör göras, och den har därför lagt fram förslag efter förslag. Att dessa förslag ha fallit, har ingalunda berott på att regeringen begärt för litet för arbetarne, utan på motståndet från andra håll. Om nu regeringen gjort sin pligt härvidlag, men Riksdagen icke vill göra någonting, så må då Riksdagen tydligt säga ifrån detta, så att både regeringen och landet må veta, hvar de hafva representationen i detta fall, och jag instämmer med greve Hamilton deruti, att det synes mig rent af vara påkalladt af hänsyn till Riksdagens värdighet att i detta afseende gifva ett klart besked.

Jag hoppas likväl, att denna kammare icke hyser den uppfattningen, att ingenting bör göras, och därför vågar jag ställa en uppmaning till alla dem, som i likhet med Kongl. Maj:ts regering äro på det varmaste intresserade för att vi skola bringa frågan framåt, att de icke allt för ängsligt måtte fasthålla en hvar vid den uppfattning, som han anser vara den absolut bästa, och, om de icke kunna få den, förkasta alltsammans, utan i stället samla sig omkring utskottets förslag, om än med de ändringar, som de kunna anse vara nödiga.

Jag upprepar ännu en gång hvad här förut yttrats och hvilket jag sjelf vid ett föregående tillfälle citerat. Hufvudsaken i denna fråga är att vi en gång börja.

Vi kunna icke föreställa oss, att vi äro så mycket lyckligare lottade än andra länder, att vi genast kunna få fullfärdiga förslag, utan vi måste, liksom man gjort i andra länder, börja småningom och sedan låta saken utvecklas af sin egen natur. I det fallet torde det därför vara bäst att följa utlandets exempel, förutsatt nemligen att vi verkligen vilja göra någonting, och det hoppas jag, att denna kammare måtte vilja, så att det icke måtte bero på Andra Kammaren,

om ännu en gång frågan om beredande af olycksfallsersättning åt Sveriges arbetare skulle falla.

Herr Persson i Tällberg: Som herrarne finna af den kongl. propositionen, har föredragande departemenschefen yttrat, att "då vid bestämmandet, på hvilka slag af verksamhet den nya lagstiftningen skulle ega tillämpning, såsom en af de viktigaste synpunkterna framhållits den *farlighet*, som kunde anses vara i allmänhet förenad med hvarje särskild verksamhetsart". Jag tror, att den princip, som här blifvit af Kongl. Maj:t uttalad, är fullkomligt riktig. Och det är på denna grund som jag blef ytterst förvånad, då jag fann, att Kongl. Maj:t icke i förslaget medtagit skogshandteringen. Vi finna i Kongl. Maj:ts proposition en mycket kort förklaring, hvarför Kongl. Maj:t ansett sig icke kunna medtaga skogshandteringen, och denna förklaring lyder så: "Beträffande skogshandteringen torde vara tillräckligt att erinra derom, att densamma ofta bedrifvits genom så beskaffade ackordsarbeten, att det är synnerligen tvifvelaktigt, hvilken person rätteligen är att betrakta såsom arbetsgifvare, samt under sådana naturliga förhållanden, att en tillämpning af nödiga föreskrifter angående anmälan och undersökning om inträffade olycksfall blefve så godt som omöjlig." Och af detta särskilda utskottets konstiga, för att icke säga kostliga, utlåtande finna vi, att utskottet delat denna Kongl. Maj:ts uppfattning. Men utskottet har till stöd för denna sin uppfattning anfört en omständighet, som jag anser vara af sådan beskaffenhet, att, om utskottet kommit under fund med sitt misstag i detta fall, utskottet — i fall man här verkligen kan tala om något utskott — icke skulle hafva haft så mycket emot ett bifall till min motion. Utskottet säger: "också har motionären ansett sig böra föreslå, att egaren af skogen skulle vara den ansvarige arbetsgifvaren. Detta vore att frångå den grundsats, som eljest fått sitt uttryck i lagförslaget, och det torde icke vara med rättvisa och billighet förenligt att vid en lagstiftning af ifrågavarande art göra den ansvarig, som icke sjelf valt de arbetare, om hvilka det är fråga, och som hvarken kan eller ens är berättigad utöfva den kontroll öfver arbetets ledning och utförande, som väl måste förutsättas vara arbetsgifvarens pligt att utöfva för att öfver hufvud något ansvar skall kunna åläggas."

Det är denna sista passus i utskottets utlåtande, som jag finner vara fullkomligt vilseledande. Jag vågar påstå, att det knappt finnes något arbete, der arbetarne stå så under egarens kontroll som i skogsarbetet, låt vara att man nu tänker sig, att det är timmerhuggaren, som ingått kontrakt med timmerköraren, och timmerköraren uppgjort kontrakt med skogsegaren. Men om också denne timmerkörare uppgjort särskildt kontrakt med huggaren, så är det i alla fall skogsegaren, som utöfvar den egentliga kontrollen öfver det arbete, som de hafva att utföra. Det är skogsegaren, som bestämmer, huru hög hvarje stubbe skall vara, som bestämmer om trädens apterande o. s. v.; det är icke timmerköraren som får bestämma detta, utan det är skogsegaren som gör det, och det är därför denne som utöfvar kontrollen öfver arbetarne, så att jag tror icke, att man derutinnan kan finna

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

någon anledning att icke bifalla min motion. Och att skogsarbetarne äro utsatta för stora faror torde vara bekant äfven för dem, som icke hafva så klart för sig, huru skogshandtering bedrifves; ty derom vittna nog de olyckshändelser, som hvarje år inträffa vid detta arbetes utförande. Nu kan man visserligen säga, att vill man framgång åt det föreliggande förslaget, så må man taga det sådant det är och sedermera komma med de ändringar och tillägg, som man kan finna vara nödiga och nyttiga. Men vi hafva erfarenhet af huru svårt det är att efteråt vidtaga ändringar i en lag. Man kommer då alltid att invända: lagen är så ny, den har så nyss börjat tillämpas, att man icke vunnit någon erfarenhet, huru lagen kommer att verka, och så måste man vänta, till dess slutligen någon kommer med det skälet, att då det gått som hittills så länge, så kan det gå så äfven hädanefter. Man kommer också att med fog framhålla, att denna fråga, huruvida skogshandteringen skall medtagas eller icke, blifvit pröfvad af regeringen år 1900, att den blifvit pröfvad af det särskilda utskottet och af Riksdagen och att samtliga vederbörande icke kunde gå med på att skogshandteringen skulle tagas med i denna lag. Det är helt naturligt, att man kommer att göra en del sådana invändningar. Då jag emellertid icke tror, att några oöfverstigliga hinder föreligga, utan att man kan taga med dessa skogsarbetare nu, kan jag icke finna något skäl, hvarför min motion icke skulle bifallas. Det kan hända beträffande skogshandteringen som beträffande så många andra saker, att lagen behöfver ändras och rättas efter den erfarenhet man får under tillämpningen. Men det är något helt annat än att söka få in nya kategorier af arbetare under lagens verkningar.

Det finnes ett par reservanter, som omnämnt hvad som innehålles i min motion. Men då jag icke är öfvertygad, huruvida dessa reservanter äro mera arbetarevänliga än utskottet — jag har anledning att tro, att så icke är förhållandet — och då jag till och med har anledning tro att, om utskottet tillstyrkt bifall till min motion, dessa båda högt ärade reservanter skulle tagit detta som skäl att afstyrka bifall till utskottets förslag, så kan jag naturligtvis icke åberopa hvad dessa herrar möjligen sagt till förmån för min motion. Man kan också säga, att om vi nu skulle taga utskottets förslag och lemna skogshandteringen åt sitt öde, så vederfores derigenom dessa skogsarbetare icke någon orättvisa: de finge det ju icke sämre än de haft et förut. Denna invändning kan man delvis gilla, det ligger en sanning deri, men det är en sanning med modifikation. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet sade, att vi begå en orättvisa mot våra arbetare, om det icke gifves dem ersättning för den skada, som de under arbetet råkat ut för. Jag tror, att detta är rätt, och jag vill taga fasta på det yttrandet. Jag tror därför, att vi begå en orättvisa mot skogsarbetarne, om vi icke taga dem med i detta lagförslag. De stå med skäl undrande och spörjande — och jag kan nämna, att detta är en stor kår — hvarför icke *de* kommit med, som äro utsatta för ett sådant drygt och farligt arbete. På den invändningen, att dem icke vederfares någon orättvisa, emedan de icke få det sämre

än förut, skall jag tillåta mig att svara genom att belysa saken med ett exempel. Om vi antoge, att Riksdagen beslöt, att man skulle höja arfvodet för landsortsrepresentanterna till 20 kronor om dagen, men fortfarande bibehålla stadsrepresentanternas arfvode vid 10 kronor, så tror jag, att stadsrepresentanterna skulle komma att säga, att det tillfogats dem en orättvisa, oakadt de fått behålla det arfvode, som de förut haft. På samma sätt tror jag, ja, jag vet det, att våra skogsarbetare skulle komma att säga. Det är därför jag, när 2 § förekommer till behandling, kommer att yrka bifall till min motion. Jag anser mig icke böra framställa detta yrkande nu, eftersom denna paragraf icke är föredragen, utan har endast sagt detta som en motivering till det yrkande jag då kommer att framställa.

Beträffande nu sjelfva frågan, skall jag yttra mig kort. Jag vill då först som sist säga, att jag djupt beklagar, att det förslag till arbetareförsäkring, som här förelåg vid 1898 års riksdag, föll. Men då jag tror, att ett bifall till det nu föreliggande förslaget skulle vara ett steg i den rätta riktningen, så kan jag icke anse mig berättigad att motsätta mig detta förslag. Jag kan icke heller motsätta mig förslaget af det skäl, som af en del talare — åtminstone af en — framhållits, nemligen att det skulle hvila på oriktig princip. Det kan ju hända, att det kommer att visa sig, att så är förhållandet; derom vågar jag icke yttra mig. Och jag kan alldeles icke motsätta mig förslaget därför, att ersättningsbeloppen skulle vara för små. Som herrarne veta, representerar jag icke något speciellt arbetarcentrum, men jag representerar en stor skara arbetare, som äro spridda i olika delar af vårt land. Dessa arbetare skulle i händelse af ett olycksfall känna sig ytterst belättna med att erhålla en lifränta på t. ex. 300 kronor, som skulle blifva dem ett godt stöd. Ty de arbetare, som jag representerar, hafva en annan uppfattning af denna fråga än de arbetare, som en del andra speciella arbetare-representanter också utan tvifvel anse sig representera.

De arbetare jag representerar hafva fått sina åsikter och sin öfvertygelse på grund af den erfarenhet, som de ha vunnit under kampen för tillvaron, under sträfvande för sitt dagliga bröd, medan en del andra arbetare, enligt hvad jag tror, ha åsikter, som trumfats i dem från talaretribunen. Det är därför som dessa arbetare också mäta penningen med något olika måttstock.

Jag har, som sagdt, herr talman, intet yrkande att göra nu, utan jag har endast velat säga dessa ord såsom motiv till hvad jag sedan kommer att yrka.

Herr Sjövall: Herr grefve och talman! Det är sannerligen icke godt att heta Kongl. Maj:t, och man måste gifva den talare rätt, som öppnade debatten i denna kammare, då han pointerade, hurusom Kongl. Maj:t outtröttligt varit verksam för att åstadkomma något på den sociala lagstiftningens väg till arbetarnes bästa. Kongl. Maj:t har — för att nu särskildt fästa sig vid den fråga vi för tillfället debattera — först förfäktat den obligatoriska försäkringens princip och två gånger, icke af en kammare, utan af Riksdagen i sin helhet,

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följa af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

fått det beskedet, att den ej vill veta af denna princip. Nu fotar Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med Riksdagens uttalade önskan, sitt förslag till denna Riksdag på ansvarspligtens princip, och Riksdagen har alltså nu att gifva besked om den vill gå med på denna, eller om den öfver hufvud ingenting alls vill härutinnan, ty några andra principer att bygga sådana förslag som det ifrågavarande på hafva mig veterligt icke framkommit hvarken i vårt land eller i utlandet. Utan att fria till någons ynnest anser jag det därför icke oviktigt, att under denna debatt också den sanningen framhäfves, att hvem än ansvaret må drabba därför, att ingenting ännu blifvit gjordt i lagstiftningsväg för arbetarnes skydd i arbetet och på ålderdomen, icke är det Kongl. Maj:t, och jag anser det därför vara hvarje representants pligt att hemma i sin valkrets, när det blir fråga om referat af hvad vid denna riksdag sig tilldragit, klargöra för der möjligen varande arbetareföreningar, att förhållandet verkligen är sådant. I utet klander kan drabba Kongl. Maj:t, ty han har gjort hvad göras kan.

Under de år, som jag fått deltaga i behandlingen af de förslag, som tid efter annan af regeringen framlagts för Riksdagen för att genom partiella reformer steg för steg lösa den s. k. arbetarefrågan, har jag ej kunnat undgå att lägga märke till hurusom, hvarje gång försök gjorts att på lagstiftningens väg åstadkomma något till arbetarnes fromma, mäktiga krafter hafva satts i rörelse för att omintetgöra dem. Så har också nu skett. Mot förslaget att genom lag fastslå arbetarnes rätt till skadestånd vid olycksfall utan någon deras egen uppoffring hafva genom broschyrer, tidningsuppsatser och föredrag verkat hemliga och uppenbara krafter hufvudsakligen af trenne kategorier, först de enskilda olycksfallsförsäkringsbolagen och de i dem intresserade, så arbetsgifvarne, mest de små, men äfven några stora, och slutligen ledarne och organisatörerna af den moderna arbetar-rörelsen i vårt land.

De enskilda försäkringsanstalterna förklara genom sina målsmän, att hvarje verklig försäkringsman med skräck tänker på huru framtiden skall gestalta sig. De inse tydligt, att en riksförsäkringsanstalt — som de hänfullt kalla "riksolycksanstalt" — hvilken i sin stat skulle beräkna hvarken organisations- eller förvaltningskostnader eller vinstmedel, skulle blifva en i högsta grad farlig konkurrent, och därför pläderna de vältaligt för bibehållandet af det nuvarande systemet, men *uppmuntrad af statsunderstöd*. Utsigterna till vinst på affären äro tydligen den egentliga driftfjedern för de enskilda olycksfallsförsäkringsbolagens verksamhet, och såsom denna verksamhet nu bedrifves, lemna den också en vinst, som med fog kan betecknas såsom oskäligen. Är nu arbetarevännernas mål obligatorisk försäkring och en försäkring för alla, och vilja de genom ansvarspligten bana sig väg till försäkringspligten genom att så småningom drifva arbetsgifvarne till att i öfverensstämmelse med deras egen fördel försäkra sina arbetare, är det rent af nödvändigt att genom upprättandet af en riksförsäkringsanstalt göra försäkringspremierna så billiga som görligt är. Om derför någon i denna kammare skulle ställa sig tveksam i fråga om antagandet af detta lagförslag, emedan det, enligt hans förmenande, skulle

inkräkta på eller kanske omöjliggöra de enskilda olycksfallsförsäkringsbolagens verksamhet, ber jag honom betänka, att dessa bolag i de broschyrer de utgifvit och i de tidningsartiklar de skrifvit öppet gifvit till känna, att det egentligen är stånds försäkringen, som bidrager till åstadkommandet af den billiga arbetareförsäkring, som de nu kunna erbjuda. Komme sålunda en riksförsäkringsanstalt, som ju endast skulle upptaga kroppsarbetare, till stånd, lemnades ju de enskilda olycksfallsförsäkringsbolagen i sin okränkta rätt att bibehålla just den försäkring, som de säga vara deras förnämsta inkomstkälla, och från hvilken de hemta sin största vinst, nemligen stånds försäkringen.

Hvad så arbetsgifvarne beträffar, så var det att förutse, att många bland dem icke villigt skulle påtaga sig den nya bördan, och att särskildt de mindre arbetsgifvarne skulle finna den olidlig. Mig synes emellertid numera obestridligt, att yrkesfaran är något som yrkesidkaren *skall* betala och att den är en faktor, som han har att räkna med vid prissättningen å sin vara och som det därför måste vara af vikt för honom att genom fixa försäkringsbelopp kunna på öret beräkna. Äfven ur denna synpunkt är det af nöden, att en riksförsäkringsanstalt kommer till stånd, hvarigenom för den mindre arbetsgifvaren öppnas den enda för honom möjliga vägen att bära denna nya omkostnad på sin handtering.

Hvad så till sist den moderna arbetarerörelsens ledare beträffar, så hafva dessa upprepade gånger förklarat, att en lag i detta fall, som grundas på ansvarspligt, är oantaglig. De skäl, som härför af dem förebragts, äro visserligen tungt vägande, men deras betydighet minskas enligt min mening just genom den af utskottet föreslagna riksförsäkringsanstalten. Ty genom dennas verksamhet förebygges, så vidt möjligt, rättegångar, och staten ställer sig ju genom den beredvillig att garantera ett understöd, hvars egentliga värde icke kan komma att ligga i dess storlek, utan i dess *trygghet*. Utsträckning af godtgörelse för olycksfall i arbetet möjliggöres derigenom äfven för mindre handverkare och jordbrukare och behöfver sålunda icke begränsas uteslutande till storindustrien och de större arbetsgifvarne.

Såsom erfarenheten redan lärt oss, komma arbetarne sjelfva att framgent fordra olycksfallsförsäkring af sina arbetsgifvare, och på så sätt kommer ju nog lagens räckvidd så småningom att ökas och ersättningarnas storlek nog också att efter hand regleras.

Då det alltså nu är fråga om att i lag fastslå principen om arbetarens *rätt* till ersättning vid olycksfall i arbetet, får man väl icke, då man vet att arbetarens arbetskraft är hans enda kapital och att yrkesfaran är konstant, draga i betänkande att för vinnandet af ett sådant mål uppoffra en del af sina enskilda betänkligheter. Visserligen är det sant, att det nu föreliggande förslaget är en omväg till det mål vi söka nå; men det är dock en väg dit, och det är väl då bättre att nu beslutamt taga första steget på den vägen, så gå nog de andra sedan lättare.

På de af mig nu anförda skäl yrkar jag, herr talman, bifall till § 1 i utskottets förslag med den modifikation i samma, som betingas af herr Göthbergs reservation.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

Friherre von Otter: Herr grefve och talman, mina herrar! Då jag ber att något få beröra historiken af denna frågas behandling, är det endast för att konstatera hvad som redan förut i dag har blifvit sagdt, nemligen att det är 16 år sedan Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärde ett förslag till lag för olycksfallsförsäkring, att det är 10 år sedan Kongl. Maj:t första gången framlade ett sådant förslag, och att det är 9 år sedan Kongl. Maj:t för andra gången framlade ett dylikt förslag, utan att Riksdagen har funnit sig kunna godkänna detsamma. När så är fallet och då, såsom särskildt herr Staaff förut i dag här erinrat om, hela den civiliserade världen eller åtminstone Europa har vidtagit den åtgärden för att bereda sina arbetare trygghet i händelse af olycksfall — är det då, frågar jag, Sverige värdigt att nu stanna efter de öfriga staterna? Sverige har ju i alla fall på det humanitära området i långliga tider gått före alla andra länder. Är det oss då värdigt, att vi nu skulle stanna efter? Jag har icke hört någon i denna kammare uppträda emot att något skall göras, men hvad som gör utgången tvifvelaktig är, att man stannat i valet mellan en lag som stadgar försäkringstvång och en som stadgar ersättningspligt. Nu har emellertid af den förste ärade talaren i dag tydligt och klart framhållits, att ersättningspligt ligger till grund äfven för försäkringstvång. Det fins icke något försäkringstvång utan ersättningspligt; ersättningspligt kan det deremot finnas utan försäkringstvång. När så är och man ju i allmänhet hos oss valt den kloka vägen att nalkas det mål man sträfvar efter varsamt och sakta, synes det mig vara en klok väg, som regeringen nu har beträdt, då den för denna Riksdag framlagt ett förslag grundadt på ersättningspligt.

De skäl, som kunna anföras för den ena eller den andra sidan af denna ansvarspligt, äro så klart framhållna i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet, som finnes intaget i utskottets utlåtande, och vidare af departementschefen här i dag ytterligare utvecklade, att jag ej längre vill uppehålla mig dervid.

Jag ber dock att få framhålla en synpunkt, som jag ej sett någon egentligen fästa sig vid, men som för mig har en ganska stor betydelse. Jag anser mig nemligen i den svenska nationalkaraktären finna såsom ett utmärkande drag, att svensken är en fiende till tvång, men att han tillhör ett af de pligtskyldigaste af jordens folk. Svensken tycker ej om tvång, men när det är fråga om att uppfylla hvad han anser vara en pligt, gör han det enligt min uppfattning gerna. Försäkringstvånget ålägger oss att betala lika mycket antingen vårt yrke är sådant eller sådant; sålunda måste jag betala lika mycket, antingen jag har små eller stora risker. Ersättningsplikten åter, sådan den föreligger i detta förslag, åligger visserligen arbetsgifvaren, men han kan öfverflytta densamma på en försäkringsanstalt, som enligt utskottets förslag är så organiserad, att den premie som arbetsgifvaren skall betala blir ett minimum.

Emot försäkringsanstalten har nu uttalats den farhågan, att fondbildningen derstädes skulle blifva så stor, att man därför skulle tveka att inslä på den vägen. Detta är riktigt i fråga om *försäkringstvånget*, men det är icke — åtminstone icke i tillnärmelsevis samma

omfång riktigt i fråga om *ersättningspligten*, därför att man måste förutsätta, att en stor del af just våra största arbetsgifvare icke skola anlita försäkringsanstalten. De taga försäkringen i sina egna händer. liksom staten, som eger en massa byggnader, icke försäkrar dem, utan står risken själf. Äfven de fartygsrederier, som ha många fartyg, stå själfva sin risk och försäkra icke. Alla mindre bolag deremot låta försäkra. Detta kommer sig af den helt naturliga orsaken, att i de stora bolagen ersätter det ena det andra, och de äro i alla fall kapitalstarka. Om åter en stor olycka träffade en mindre arbetsgifvares arbetare, skulle det kunna hända, att han för sitt lif vore ruinerad genom den ersättning han finge utbetala. Denna fara blir han betriad från derigenom, att en försäkringsanstalt finnes, på hvilken han kan öfverflytta sin ersättningsskyldighet. Dervid vill jag nu betona hvad som måhända återkommer längre fram, när vi komma till själfva paragrafen, att såsom utskottet uppfattat saken, skulle försäkringsanstalten svara ej blott för själfva risken, utan äfven för de med försäkringen förenade kostnaderna, d. v. s. läkarearfvode etc. etc. för de sjuke. Alltnog genom denna anstalt tror jag, att ersättningspligten för arbetsgifvarne ej skall befinnas blifva så tryckande, som mången föreställer sig. Med det sagda anser jag mig kunna sluta denna allmänna betraktelse öfver det förevarande lagförslaget. Men jag vill dervid, med hänsyn till gången af detta lagstiftningsarbete, tillika uttala, att enligt min mening denna kammare icke kan säga nej till det nu föredragna stycket i § 1 utan att derigenom ställa sig på samma ståndpunkt som de två första kammarsreservanterna inom utskottet, hvilka här i dag flera gånger åberopats. Deras mening i frågan återfinnes på sid. 122 i utskottsbetänkandet och lyder sålunda: "Vi hoppas tvärtom, att Sverige skall sätta en heder i att intaga en undantagsställning från andra länder genom att framgent såsom hittills hålla sig på afstånd från sådan lagstiftning." Kommer nu ett afslag på första stycket af denna första § utan angifvande af hvad man vill, måste detta enligt mitt förmenande innebära, att vi här i Andra Kammaren skulle göra oss solidariska med dessa representanter, hvilket jag tror att denna kammare icke vill vara med om. Jag vill nu öfvergå till bemötande af de anmärkningar, som gjorts mot utskottets förslag. Jag ber då att i afseende på de ändringsförslag, som grefve Hamilton här uttalat sig om — det var fyra ändringsförslag som han önskade — få säga, att jag inom utskottet biträdt de tre, men varit mot det fjärde. Den ändring han önskar, men som jag ansett mig icke kunna vara med om, är frågan om höjning af de i § 4 omförmälda lifräntorna. Jag har nemligen gått ut från den uppfattningen, att den lag, hvarom här är fråga, egentligen afser att fylla ett alldeles särskildt rum, nemligen att ersätta den skada, som på grund af olycksfall i särskildt farliga yrken kan komma att drabba en arbetare. Denna lag — det är i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet antydt — skulle kommit till stånd äfven i det fall, att invaliditets- och ålderdomsförsäkringslagen antagits. Denna sistnämnda lag fyller icke den förevarande lagens ändamål, utan den fyller den breda basen dernere genom att reglera den ersättning, som

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

i följd af invaliditet i allmänhet skulle utgå. Denna lag åter fyller den lucka, som uppstår derigenom, att vissa yrken äro förenade med större fara för olycksfall än andra. Derför har jag svårt för att i det angifna fallet ställa mig på den förste talarens ståndpunkt. Hvad åter beträffar de öfriga tre punkterna, i hvilka han önskade ändring i Kongl. Maj:ts förslag, så kan jag gerna förena mig med honom.

För öfrigt har jag inom utskottet ansett, att, då denna fråga är alldeles ny, man icke från början får begära för mycket. Man måste, såsom jag förut sagt, gå långsamt till väga för att söka gå så säkert som möjligt. Jag har derför inom utskottet sökt att understödja alla sådana förslag, som gingo ut på att med säkerhet förbättra lagen utan att derigenom uppställes något, som lagens motståndare kunde anse såsom hinder för dess antagande, ty jag anser att Riksdagens värdighet fordrar, att nu verkliga någonting i saken åtgöres.

På grund af hvad jag nu yttrat faller det af sig sjelft, att jag yrkar bifall till det nu föredragna stycket af § 1 i utskottets förslag.

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Då inledaren af detta ämne, greve Hamilton, nämnt mitt namn i sammanhang med sitt föredrag, skall jag med anledning deraf be att få yttra några ord.

Han påstod, att jag såsom reservant vore motståndare till obligatorisk försäkring eller ersättningspligt. Jag skall be att få säga, att han dervidlag helt och hållet misstagit sig. Då 1898 års arbetareförsäkringsförslag förelåg, var jag en af dem, som i kammaren talade och röstade för förslaget, och jag hade i utskottet gjort mitt bästa för att det skulle bli så antagligt som möjligt. Jag har dessutom såsom arbetsgifvare under många år låtit olycksfallsförsäkra mina arbetare och derför fått utbetala åtskilliga tusentals kronor. Detta må vara bevis nog för att jag icke är mot saken i fråga. Men om jag icke har auktoritetstro för ett lagförslag, som hufvudsakligen tyckes vara grundadt på kammarstudier, må det ursäktas mig. Jag anser, att ett lagförslag, som omfattar praktiska saker, bör kritiseras ur praktisk synpunkt.

Om jag nu öfvergår till sjelfva saken, så föreligger ju här ett lagförslag, som är afsedt att tillförsäkra arbetare ersättning för olycksfall i arbetet. Då det icke ansetts möjligt att, såsom rättvisast hade varit, utsträcka detta lagförslag till att omfatta alla arbetare, har man inskränkt sig till att upptaga några vissa kategorier. Vederbörande ha då valt industriarbetarne. Men af den af herr Hjalmar Gullberg för 1897 utarbetade statistik angående olycksfall i arbetet framgår, att af dessa arbetare voro redan på frivillighetens väg 70% tillförsäkrade ersättning vid olycksfall, i det att arbetsgifvarne antingen direkt låtit olycksfallsförsäkra dem, eller också genom kassor tillförsäkrat dem understöd i händelse af olycksfall. Lagen skulle härigenom således komma att verka som en skatt på de arbetsgifvare, som visat sig villiga att olycksfallsförsäkra sina arbetare eller eljest sörjt för dem i sagda syfte, under det att åter andra arbetsgifvare, som icke visat sig villiga att härutinnan göra något för sina arbetare, skulle af den samma blifva alldeles oberörda.

Jag kan icke finna, att, när man talar om att stifta en lag för arbetarnes bästa, detta är konsekvent och riktigt, utan det synes mig i stället vara motsatsen. Om man icke kunnat taga alla arbetarne med, hade man åtminstone bort taga dem, som äro utsatta för den största yrkesfaran. Men så är icke heller förhållandet, ty bland dessa kategorier af arbetare är det från 0,95 per 1,000 ända till 87 per 1,000, som råka ut för olycksfall.

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Inledaren kritiserade, att jag i min motion hänvisat till den finska statistiken. Men då det icke finnes någon svensk statistik på detta område, medan man under åtskilliga år haft en dylik statistik i Finland, ansåg jag, att man borde kunna begagna sig af de uppgifter, som der funnos. Det visar sig vid granskning af denna statistik, att i fråga om jordbruks- och skoghandteringsarbetare är frekvensen af olycksfall mer än 50% större än i de yrken, som lagen skulle omfatta. Det syntes mig då vara orätt mot arbetarne, att de kategorier, som äro mest utsatta för olycksfall, icke skulle beröras af lagens föreskrifter angående ersättning. Jag har icke ändrat åsigt i detta fall och jag anser därför, att det vore bäst att låta saken utveckla sig på frivillighetens väg, om vi icke nu kunna ena oss om att taga med alla arbetare eller åtminstone dem, som en verkställd utredning visar vara mest utsatta för olyckor. Jag ber att få erinra om att år 1882 stiftades det första olycksfallsförsäkringsbolaget här i Sverige, och för närvarande äro i olycksfallsförsäkringsbolag på frivillighetens väg cirka 120,000 arbetare kollektivt försäkrade, och dessa arbetare tillhöra hufvudsakligen de yrken, som lagen afser. Dessutom finnas flera enskilda kassor och dylikt, så att det torde nu vara öfver 180,000 arbetare, som äro försäkrade.

Om man ser efter, huru lagen föreskrifver att arbetarne skola vara försäkrade, finner man, att 1 § säger, att de skola vara försäkrade för olycksfall *i arbetet*. Enligt motiveringen ser man, att såsom "arbete" räknas arbete i arbetsgifvarens yrke såsom arbetsgifvare. I § 2 uppräknas de olika yrken, der ersättningsskyldighet inträder för skada till följd af olycksfall, som uppstått under utövande af arbetsgifvarens yrke, och man märker der, att undantag göres för jordbruksyrket och dess binäringar. Såsom framgår af den motivering, som föredragande statsrådet afgifvit, skulle, i den händelse en bruksarbetare t. ex. blefve af sin arbetsgifvare kommenderad till att bidraga vid skördens inbergande eller ock vid något annat arbete af annan beskaffenhet än det, som han egentligen är anställd för, här bruksrörelse, arbetsgifvarens ersättningspligt icke omfatta den delen af arbetet, som han då utförde, utan endast det fackmessiga bruksarbetet. Det förefaller mig, som om här skulle föreligga en orättvisa, ty om en arbetsgifvare till annat arbete kommenderar personer, som af honom äro engagerade för något särskildt göromål, tyckes det, att hans skyldighet att ersätta olycksfall äfven då skulle kvarstå, och att intet undantag då borde göras. Undantaget är emellertid gjordt, så att jordbruket och dess binäringar icke skola vara med. Det är just genom detta undantag, som det uppstår inkonsekvenser, när man börjar att

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

granska förslaget i dess detaljer, och det är äfven det, som gör, att förslaget blir ohållbart.

Inledaren på förmiddagen anförde bland annat, att om man kunde nämna några arbetare, som borde vara försäkrade och icke skulle blifva det enligt den föreslagna lagen, ville han icke heller vara med om den. Jag ber då att här få framdraga ett par exempel. Om en person köper en liten skogslott eller ett parti sågtimmer på en egendomsegare och dervid gör det förbehållet, att han å egendomen skall få sätta upp en lokomobil och cirkelsåg för sågning af timret, så bedrifver han en yrkesmessig sågverksrörelse och är på grund deraf ansvarig gent emot sina arbetare, i fall en olycka träffar dem. Men den egendomsegare, som sålt skogsloten eller timret, har kanske å egendomen en stor såg, der han bedrifver sågverksrörelse, och han skulle då ej hafva någon ersättningsskyldighet i händelse af olycksfall för någon af arbetarne, emedan den sågverksrörelse, som han hade, endast vore en binäring till jordbruket och därför icke kunde hänföras till de yrken, hvarom lagen handlar. Det förhållandet skulle alltså inträda, att af samma slags arbetare, hvilka arbeta alldeles bredvid hvarandra, några vore tillförsäkrade ersättning för olycksfall, medan de öfriga icke finge någon sådan. Samma förhållande eger rum, om t. ex. ett litet mejeri, som kanske ett aktiebolag rår om, låter taga upp is. Då äro de arbetare, som syssla dermed, tillförsäkrade ersättning i händelse af olycksfall; och likaledes, om en person, som säljer is i en stad, tager upp sitt islager på t. ex. en vecka eller kanske blott några dagar, så är arbetsgifvaren skyldig att gifva ersättning åt de arbetare, som han använt vid detta arbete, i det fall att de råka ut för någon olyckshändelse, t. ex. drunkna eller skada sig, men om ett större mejeri på en egendom eller ett andelsmejeri — i båda fallen anses då mejeriet som en binäring till jordbruket — sysselsätter arbetare med samma göromål, isupptagning, fastän i större omfattning, få arbetarne icke någon ersättning i händelse af olycksfall. Kan man verkligen från arbetaresynpunkt anse, att detta är rättvist och billigt?

Denna ersättningspligt skulle gälla olycksfall i sjelfva arbetet, men jag tror, att arbetarne skulle helst se att de vore tillförsäkrade ersättning under alla omständigheter, äfven om de sjelfva skulle lemna något bidrag. För att arbetsgifvarnes ersättningskyldighet skulle blifva effektivare, afser lagen, att arbetarne icke behöfva bevisa, att de gjort sig illa under sjelfva arbetet, utan det skulle anses som ett faktum, och det skulle vara arbetsgifvaren, som borde bevisa, att det icke skett i arbetet, utan under andra förhållanden. Men detta blir nog mycket svårt och är dessutom något nytt för den svenska lagen, ty eljest brukar bevisföringen åligga käranden. I särskilda utskottet har framställning gjorts till de jurister, som der voro närvarande, att närmare förklara denna bevisfråga och de förändringar, som den skulle innebära i den gällande rätten, men de stannade i olika uppfattning angående denna sak. Större klarhet härvidlag får man af den utredning, som härom dagen stod i Stockholms Dagblad och hvars författare antagligen är någon jurist. Jag har här ett tidningsurklipp af densamma, hvilket jag ber att få läsa upp:

"I det svenska lagförslaget är hela denna grund till missförhållanden och svårigheter bortfallen i och med den enkla rättsregeln, att arbetsgifvaren svarar icke blott för eget eller annans vållande, utan för sjelfva skadan, oberoende af att annans vållande är bevisadt. Så snart skadan är konstaterad, behöfver domstolen, för ersättningens tilldömande, icke af ersättningssökanden kräfva någon bevisning om skadans upphof eller grund, utan dömer på grund af ett faktum. Arbetsgifvare såväl som arbetare hafva således häruti ingen anledning till rättstvist och äro å båda sidor bäst tjenta med uppgörelse i godo.

Det är sant, att om skadan anses vållad af den skadades eget 'uppsåt' eller hans 'grofva vårdslöshet', kan ersättning honom frändömas. Men det tillkommer då *arbetsgifvaren* att för sådant påståen- de förebringa en bevisning, som visserligen ej är lätt."

Ja, detta är förklaringen arbetsgifvarne hafva angående denna bevisföring, och jag hemställer till herrarne, huruvida man kan anse, att detta är så alldeles rättvist. Enligt lagförslaget hafva arbetarne endast rättigheter och arbetsgifvaren skyldigheter. Men jag har alltid haft den åsigt, att den, som har rättigheter, också skall hafva skyldigheter. På grund af föreskrifterna, att olycksfallet måste ha egt rum under arbetet för att ersättning skall utbetalas, kommer naturligtvis en mängd tvistemål att uppstå, hvilka skola föranleda processer. Vidare förekomma äfven i § 2 åtskilliga bestämmelser, som nog komma att leda till tvister. Så t. ex., hvad menas med fabriksrörelse? Det fins ingen definition på det, och hvad den ena domstolen anser vara fabriksrörelse, kan af en annan domstol anses icke vara det. Och hvad menas med binäring till jordbruket? Summa summarum blir, att på grund af dessa bestämmelser och de undantag för arbetsgifvares ersättningsskyldighet vid olycksfall, som blir en följd af §§:nas 1 och 2 innehåll, hvarigenom arbetarne icke äro försäkrade under alla förhållanden och undantag göres för jordbruket och dess binäringar, kommer det att blifva en massa tvistemål och processer, hvilket i sin ordning skall menligt inverka på förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare och äfven i öfrigt. Det förefaller mig, som om det vore bättre, att lagen utsträcktes så till vida, att arbetsgifvaren ansvarar för den skada, som drabbar arbetaren på grund af yrkesfaran, hvilken ju är en del af den fara, som en arbetare är utsatt för, samt, då det är önskligt, att arbetarne äro försäkrade för hvarje annan fara än blott yrkesfaran, arbetaren sjelf deltager i kostnaden för denna försäkring, hvarjente äfven staten bör lemna bidrag dertill, då den ålägger arbetsgifvarne dessa skyldigheter. Man kan nästan säga, att de flesta olycksfall i arbete äro beroende på arbetarnes egen större eller mindre vårdslöshet. Om man uppskattar den andel i försäkringskostnaden, som arbetsgifvarne böra erlægga för det ansvar de hafva för yrkesfaran, till en tredjedel, kan man sedan låta arbetaren och staten biträda med hvar sin tredjedel. På det sättet skulle arbetarne vara försäkrade under alla förhållanden, och alla de anledningar till processer, som jag förut påpekat, skulle bortfalla. Det skulle med ett ord blifva enklare och bättre.

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

Angående
 förslag till lag
 ang. ersättning
 för skada till
 följd af olycks-
 fall i arbete
 m. m.
 (Forts.)

Men hvilka äro arbetsgifvare? Det är också en fråga, som mången gång kommer att blifva svår att afgöra. Om t. ex. en person, hvilken för upp ett hus, ackorderar bort arbetet delvis, så att arbetet med grunden lemnas åt flere arbetare gemensamt, murningen åt murare o. s. v., blir han icke arbetsgifvare. Jag tror, att det därför många gånger skall uppstå tvistigheter i fråga om hvem som är arbetsgifvare, och denne kan ju för öfrigt undandraga sig all ersättningskyldighet genom att fördela arbetet, såsom nyss påvisades.

När man pålägger arbetsgifvarne en sådan skatt, som det här är fråga om, så hade vid förslagets uppgörande bort utrönas, huru deras förmåga är att bära en sådan skatt. Af den statistik, som upprättats af herr Gullberg, framgår, att af de 8,578 arbetsgifvare, som statistiken omfattar, ha 5,190 i medeltal icke mer än $3\frac{1}{2}$ arbetare hvar. En arbetsgifvare, som har ett sådant fåtal arbetare, är ju icke annat än en arbetare själf, som har en viss tendens att bli arbetsgifvare, och han är icke i bättre ställning än arbetarne, ty om han kan få någon förtjenst af arbetet, måste han använda den för att skaffa sig verktyg och materiel och för utvidgandet af sin rörelse, och innan detta skett, kan han mången gång vara i sämre ställning än de arbetare, som han engagerat. Nu hafva dessa arbetsgifvare ålagts en ersättningspligt, som enligt de af professor Lindstedt verkställda beräkningar vid full invaliditet hos en 27 års arbetare kapitaliserad representerar ett belopp af 6,000 kronor. Om nu hos en sådan arbetsgifvare en arbetare blir full invalid — huru tro herrarne då att arbetsgifvaren skall kunna gå ut med ersättningsbeloppet eller arbetaren få sin rätt? Jag för min del tror icke, att det kommer att gå.

Af de öfriga arbetsgifvarne hafva 2,218 i medeltal hos sig anstälde ej fullt 22 arbetare. Och blott återstoden, omkring 1,000 arbetsgifvare, sysselsätta hvardera mera än 22 arbetare. Dessa sistnämnda kunna anses ha förmåga att uppfylla lagens föreskrifter, men för de mindre arbetsgifvarne skulle det vara ruin, om ett olycksfall inträffade bland deras arbetare. Och af dessa mindre arbetsgifvare skulle, åtminstone på landet, en stor del knappast få kännedom om lagens föreskrifter eller tänka på att försäkra sina arbetare, förr än ett olycksfall inträffar — och då äro de ruinerade.

Jag anser sålunda, att om något skall göras för arbetarne i det syfte, som här afses, så skall förslaget omfatta hela massan af arbetare. Den förste ärade talaren sade, att om icke detta förslag antogs, så vore det ett gyller af Riksdagen och ett handlingssätt, som ej vore Riksdagen värdigt. Jag skulle emellertid, mina herrar, vilja vända om detta påstående. Mig synes det, att när det är fråga om att göra något för arbetarne, enligt hvad Riksdagen lofvat och afsatt millioner till, så vore det ett gyller att antaga detta lagförslag och säga till arbetarne: se, här ha ni nu för allt hvad vi ha lofvat eder. Det är ju visadt, att inom de industrigrenar, som skulle af denna lag beröras, så mycket redan är gjordt på frivillighetens väg, att blott 30 procent af arbetarne inom dessa yrken äro oförsäkrade — låt sedan vara, att detta lagförslag uppställt något högre försäkringsvärde, än vanligen skett vid den frivilliga försäkringen, ty der gäller det i regel 1,000

kronors lifförsäkring, medan 2,000 kronor utbetalas vid full invaliditet. Det är dock blott ett fåtal arbetare, som öfver hufvud äro anställda i dessa industrigrenar; och då sedan det egentligen är blott 30 procent af dessa, för hvilka lagen skulle skaffa ersättning vid olycksfall, synes det mig vara ett gyckel mot arbetarne att tänka sig, det denna fråga skulle kunna anses förd till ett lyckligt slut genom antagande af detta lagförslag.

Med anledning af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets förslag.

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Då jag inom denna kam-mare representerar en valkrets, hvarinom det finnes ganska betydande arbetarekårer, som vänta sig — och äfven, förmodar jag, skola få — ganska stora fördelar af det föreliggande lagförslaget, anser jag mig skyldig att med några ord angifva min ställning till denna fråga. Jag vill då icke hemlighålla, att jag har ganska många och rätt stora be-tänkligheter mot det föreliggande förslaget. Allra starkast är af dessa betänkligheter den, att det synes mig, som vore garantierna för arbe-taren att utfå den försäkringssumma, hvarom här är fråga, ganska knapphändiga. Men då för närvarande ringa utsigt förefinnes, att något annat förslag skulle kunna inom den närmaste tiden framkomma eller gå igenom, och då dessutom vid ett vägande mot hvarandra af förslagets fördelar och olägenheter jag kommer till det resultat, att fördelarna ej allenast uppväga olägenheterna, utan lemna ett betydligt plus till förmån rör dem, det här gäller, nemligen arbetarne, så kan det ej falla mig in att här ingå i något slags kritik af det ena eller andra förslaget. Jag tror nemligen, att sådant icke länder till något resultat och att vi redan hört tillräckligt i den vägen; utan har jag blott velat med dessa ord ange min ståndpunkt till frågan i dess helhet.

En ärad motionär å östgötabanken förklarade här vid diskussionens början, att han ej kunde vara med om något förslag i ämnet, som ej öfverensstämde med hans motion, detta af det skäl, att enligt utskottets förslag jordbruksarbetarne ej skulle komma med, hvilket vore en stor orättvisa mot dessa. Jag ber då att få nämna, att jag är mycket intresserad af arbetarefrågor i allmänhet och särskildt af dem, som angå jordbruksarbetarne, då jag ju sjelf har jordbruket till yrke; men jag kan ej gå in på, att något försök nu göres att få in jordbruks-arbetarne bland de arbetarekategorier, som skulle komma under för-slaget, ty detta vore detsamma som att störta hela förslaget. Den ärade motionären sade, att om han kom hem till landet och förklarade för jordbruksarbetarne, att han varit med om att stifta en lag till förmån för andra arbetsklasser med vida bättre löneförhållanden och kanske mindre utsatta för risken af olycksfall än jordbruksarbetarne, så skulle dessa taga emot honom mycket illa. Jag tror nog, att så skulle blifva förhållandet, om han framställde saken ur den synpunkten. Men om han i stället säger till dessa jordbruksarbetare: jag har varit med om att drifva igenom en lag, som icke för tillfället direkt gagnar

*Användande
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts)

eder, men är till stort gagn för en hel del af edra kamrater i andra yrken; och just genom dess antagande är det för eder stor utsigt att inom närmaste framtiden nå samma fördelar — ja, då är jag öfvertygad, att jordbruksarbetarne skulle svara, att det var klokt handladt. Och sådan är just min uppfattning af saken.

Jag skall be att få belysa denna min åsigt med ett exempel. Om jag t. ex. ser två personer i sjönöd — bör jag då stå och reflektera, huruvida det är skäl att rädda den ene, om jag ej kan rädda båda på samma gång? Är det icke klokast, att jag först räddar den ene och sedan söker, om möjligt, rädda den andre i stället för att låta dem båda gå till botten?

Herr talman! Jag har ej något yrkande att göra; men jag ber att få lägga kammaren på hjertat ett gammalt ordstaf, som nog har stor betydelse i allmänhet och icke minst i detta fall, nemligen att man icke bör uppskjuta till morgondagen hvad man kan göra i dag.

Herr Jönsson i Färeköp: Herr talman, mina herrar! Om jag än skulle kunna tycka, att den ersättningspligt, hvarom här är fråga, ej borde läggas ensamt på arbetsgifvarne eller att den ifrågasatta ersättningen kunde beredas genom endast frivillig försäkring i en riksförsäkringsanstalt, så kan jag dock icke motsätta mig utskottets förslag i hufvudsak, utan anser mig, med hänsyn till frågans stora vikt och de berättigade krafven på dess snara lösning, böra i allmänhet godtaga detsamma. Med den utsträckning och utvidgning, som storindustrien på senaste tid tagit, tror jag också, att denna storindustri i allmänhet kan bära de bördor, som här ifrågasättas, men annat är förhållandet med småindustrien. Och det är detta, jag velat fästa uppmärksamheten på genom min motion.

Utskottet säger nu på sid. 49 i betänkandet, att det anser, att den af mig påpekade småindustrien "helt visst" icke är försäkringspliktig. Men jag vidhåller, att denna småindustri helt säkert kommer med under lagens stadganden; och min åsigt i det afseendet har vunnit understöd af en ledamot af utskottet, borgmästaren Lundberg i Första Kammaren. Och han instämmer likaledes i min åsigt, att småindustrien icke kan bära denna börda eller bör likställas med storindustrien. Här finnes ju inom småindustrien exempelvis en del egare af smärre afsöndrade lägenheter utmed vattendrag, som i dessa vattendrag upprättat mindre sågverk eller mindre snickerier och stärkelsefabriker. Eller ock kan det hända, att en person blott arrenderat en sådan lägenhet utmed ett vattendrag för att drifva dylik rörelse. Dessa små industriidkare äro då i alla afseenden närmast att likställas med arbetare; och det vore väl då ej klokt att stifta en lag sådan, att de skulle indragas i den massa processer, som naturligtvis bli en följd här vid lag. Visserligen finnas de i taxeringslängderna uppförda som näringsidkare, skattande för inkomst af fastighet eller annan inkomst, och möjligen finnas de äfven upptagna i firmaregistret, men de äro dock närmast att likställas med arbetare; och skulle de föras in under lagens bestämmelser, är jag viss, att de skulle protestera i det längsta. Och då utskottet nu i sin motivering sagt, att dessa

små näringsidkare ej hörde under lagen, skulle detta naturligtvis vara en anledning att fullfölja de uppkommande processerna ända till högsta domstolen, hvars votum först blefve afgörande. Och tvister komme att uppstå ej blott derom, huruvida dessa smärre industriidkare öfver hufvud vore försäkringspligtige utan äfven derom, huruvida de skulle vara skyldige att försäkra alla sina arbetare eller blott dem, en eller två, som ansåges vara mera stadigvarande arbetare.

Jag har sökt att bestämma en norm, efter hvilken sådana arbetsgifvare skulle befrias, men jag är icke säker på, att jag lyckats häri. Jag skulle helst hafva velat komma derhän, att man i förslaget uppdragit gränslinien för den ekonomiska bärigheten, men då jag fann detta vara allt för svårt, stannade jag vid att yrka på, att de industrier, som icke ega ett större antal arbetare än fem anställda, skulle vara fria. En industri med endast fyra arbetare skulle således vara fri.

Det är ganska säkert, att dessa arbetsgifvare, som äro likställda med arbetare, skulle vara lika angelägna som andra arbetsgifvare att försäkra i riksförsäkringsanstalten, om denna komme till stånd, och att en sådan ifrågasatts, anser jag vara den största förtjensten i utskottets förslag. För öfrigt, om en sådan riksförsäkringsanstalt komme till stånd, är det också säkert, att både dessa småindustrier och äfven många jordbrukare skulle låta försäkra sina arbetare deri, i synnerhet sådana jordbrukare, som hafva binärningar till sina jordbruk, hvilka drifvas på sådant sätt, att de kunna anses vara lika farliga yrken som de, hvilka äro uppräknade under 2 §. Jag tänker då, såsom förut är nämndt, t. ex. på tröskverk och hackelseverk, som drifvas med vattenkraft, med flere andra lika farliga inrättningar, som användas vid jordbruket och dess binärningar. Jag anser, att det skulle vara en god sak, om de jordbrukare, som använda dylika inrättningar, egde rättighet att frivilligt försäkra sina arbetare uti försäkringsanstalten och derigenom undgå alla dessa rättegångar, som eljest skulle komma att uppstå. Jag skulle också hafva önskat, att det blifvit något tydligare uttaladt, att arbetare af alla näringar och yrken måtte hafva rättighet att blifva försäkrade i en sådan försäkringsanstalt, men då utskottet funnit detta vara klart och gifvet ändå, vill jag icke göra någon anmärkning deremot.

Men jag har här velat förklara, att jag fortfarande hyser samma åsikter, som jag uttalat uti min motion, nemligen att dessa småindustrier måtte vara befriade ifrån försäkringspligten och ega rätt att frivilligt försäkra sina arbetare i riksförsäkringsanstalten.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Höjer: Herr greve och talman, mina herrar! För en stund sedan vände sig en af mina ärade vänner här i kammaren till mig och sade: "du får lof att uppträda, emedan — det var åtminstone tanken i hans yttrande — det är nödvändigt, att Andra Kammaren håller upp språklådan, tills Första Kammaren fattat sitt beslut." Detta fann jag vara ett mycket godt skäl, och jag anmälde mig hos talmannen för att erhålla ordet.

Detta var dock icke det uteslutande motivet. Jag hade nemligen

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

tänkt yttra mig i alla fall för att i yttersta korthet ange min ställning i denna viktiga fråga, en bland de viktigaste, som under denna riksdag förekommit.

Som herrarne veta, anses jag höra till den s. k. vensterintrassigenssen i kammaren, något, som icke är riktigt rekommendabelt bland s. k. hyggligt folk. Men det är kanske på den grund, som jag — om jag också icke intager en *fullständigt* intrassigent ståndpunkt med afseende på det föreliggande förslaget — likväl icke ställer mig så synnerligen välvillig deremot.

Jag får bekänna, att jag hyser stora betänkligheter både emot Kongl. Maj:ts och utskottets förslag, mera dock emot det senare än emot det förra. Jag anser nemligen, att Kongl. Maj:ts förslag blifvit på ett högst väsentligt sätt försämradt inom utskottet, om jag också måste erkänna, att detsamma erhållit en förbättring genom bestämmelsen om riks försäkringsanstalten, hvilken jag dock icke är synnerligen böjd att öfverskatta, emedan denna anstalt enligt utskottets förslag kommer att tjenstgöra endast fakultativt. Å andra sidan har särskilda utskottet infört en mängd försämringar, som påpekats, dels af herr Staaff uti hans reservation och dels utaf greve Hamilton i hans inledande föredrag.

Det är emellertid flere hufvudanmärkningar, som jag har att framställa mot både Kongl. Maj:ts och utskottets förslag, och som gör, att jag tills vidare intar en något afvärjande ställning gent emot båda. Jag kan nemligen icke gilla den princip, på hvilken bådadera förslagen äro byggda. Jag håller på försäkringspligten — såsom jag tror, att de fleste af herrarne göra — jag kan icke heller vara med om de fixa och ynkligt låga lifräntorna, som föreslagits, och jag tycker slutligen, att två månaders karenstid är oskäligt och obehöfligt lång.

Det har anmärkts i den kongl. propositionen — och jag har också hört det antydast åtminstone indirekt vid föregående tillfällen — att det icke skulle finnas någon *giltig rättsgrund* för tillämpningen af den obligatoriska försäkringspligtens princip. Jag är icke jurist, men jag håller för mycket troligt, att försäkringspligtens princip icke står i öfverensstämmelse med nu gällande privaträttsliga rättsgrundsatsar i vårt land. Men deremot vill jag endast anmärka, att finnes icke i vår lag en rättsprincip, som kan stödja ett på försäkringspligt byggt system, få vi lof att införa en sådan princip, emedan det ej kan råda något tvifvel, att försäkringspligt står i samklang med både rättvisa och billighet.

Det är för mig alldeles klart, att yrkesrisken skall bäras, och bäras helt och hållet af arbetsgifvaren, af honom, som eger alla maskinerna, som sätter arbetet i gång och som först och sist drager hela profiten af företaget. Arbetsgifvaren får betrakta dessa utgifter som en del af produktionskostnaderna och taga ut dem som de öfriga produktionskostnaderna af konsumenterna.

Detta är för öfrigt alls icke någonting nytt. När t. ex. i Frankrike numera afidne presidenten Felix Faure i början af 1880-talet såsom minister framlade ett förslag till olycksfallsförsäkring, grundadt på försäkringspligtens princip, af hvilken han var en ifrig anhängare,

och han sedermera skulle försvara detsamma, så höll han i deputeradekammaren ett långt anförande, hvori han utgick från just de åsigter, jag nyss yttrat, och som för mig äro en tillräcklig rättslig grund för tillämpningen af försäkringstvångets grundsats.

Det högt ärade statsrådet och chefen för civildepartementet sökte, om jag icke missförstod hans ord, uti sitt, för en stund sedan hållna, utmärkta anförande till förmån för principen om ansvarspligt, så att säga, attenuera eller förminska framtidsutsigterna för försäkringspligtens princip. Jag är i det fallet af alldeles olika åsigt med honom. Jag vill visst icke förneka, att man på ansvarspligtens grund kan komma till mycket goda resultat, men det är min åsigt liksom många, att ansvarspligten eller den omedelbara ersättningskyldigheten blott är en genomgångspassage till den lagtvingna försäkringen. När nu försäkringstvånget i årtal tillämpats i många af Europas stater och håller på att införas i andra, hvarför skall man då, när man har vägen rät och erfarenhet att bygga på för sig, gå den i mina ögon högst betydliga krokvägen genom ansvarspligten? Detta kan jag ej förstå och anser därför bäst att genast tillämpa försäkringstvångets grundsats.

Herr statsrådet talade också något om förhållandena i Frankrike och England.

Jag vill då först fästa kammarens uppmärksamhet på, att om i Frankrike för närvarande tillämpas principen om ansvarspligt, så beror detta uteslutande derpå, att den der nu gällande 1898 års lag tillkommit genom en kompromiss mellan deputeradekammaren, der det fans en öfverväldigande majoritet för försäkringstvång å ena sidan, samt senaten, som i det stora hela ville ingenting alls, å den andra. Och så kom man till sist, såsom något riktigt och godt, öfverens om den der statsgarantien, hvilken jag tycker, att Kongl. Maj:t äfven kunde hafva infört i sitt nådiga lagförslag.

Hvad åter beträffar England, lemnade herr statsrådet och chefen för civildepartementet en mycket intressant upplysning, nemligen den, att det engelska systemet, bygd på ansvarspligt, håller på att utveckla sig ytterligare genom att taga in uti försäkringen nya element af arbetarestocken. Ja, det är mycket glädjande och fullt korrekt. Men detta kan icke anses utgöra något resonnement i stånd att föringra giltigheten af försäkringstvånget. För öfrigt vill jag anmärka, att den ledande statsmannen i England för närvarande — den för mig i mycket så innerligen motbudande Joseph Chamberlain — inom den engelska regeringen och bland *the upper ten thousands* en bland hufvudbanérförarne för de sociala reformerna, denne Joseph Chamberlain har i parlamentet uttryckligen fasthållit vid försäkringspligtens grundsats. Jag tror därför icke, att med afseende på framtidsutsigterna man kan säga, att det pekar mera hän mot ansvarspligten än mot den lagtvingna försäkringen.

Herr statsrådet sökte också — jag vill icke säga för att uppvisa omöjligheten att tillämpa principen af försäkringspligt, men ändock för att något förminska fördelarne af densamma — framhålla, att,

*Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för ökade till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)

äfveu om man går in på systemet med försäkringstvång, man dock icke kan undgå en hel mängd processer.

Nej visserligen icke. Det kommer nog att blifva en hel massa processer äfven med tillämpning af försäkringspligtens princip. Men jag ber att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet derpå, att det är en rasande stor skillnad med afseende å effekten i socialt och moraliskt hänseende på arbetareklassen, om dessa processer utageras mellan arbetarne och deras arbetsgifvare eller mellan arbetarne å ena sidan och en statsanstalt å den andra.

Vidare lät herr statsrådet förstå, att vid tillämpning af försäkringspligtens grundsats det skulle visa sig en tendens hos arbetsgifvarne att — om jag icke hörde miste — uraktlåta sina skyldigheter att vidtaga skyddsåtgärder för arbetarne i arbetet. Jag är måhända skyldig att sätta tro till herr statsrådets försäkran i detta fall. Men jag har likväl i tryck sett uppgifter, som stå i strid med herr statsrådets här uttalade åsigt. Från Tyskland säges det alldeles bestämdt, att det uppstått en allt mer ökad ifver hos arbetsgifvarne att tillgodose krafvet på skydd i arbetet. Hvaraf detta kommit sig, lemnar jag derhän. Det låter ju säga sig, att det är en följd deraf, att yrkesinspektionen i Tyskland blifvit skärpt och vederbörande på det sättet fått veta, hvad deras frid tillhör. Men jag tror icke, att man, hvad Tyskland angår, kan med fog säga, att arbetsgifvarnes intresse och omsorg att bereda sina arbetare skydd i arbetet har minskats i följd af der rådande försäkringstvång, utan snarare tvärtom.

En föregående talare, herr Lundgren, uttalade en högst egenomlig uppfattning af arbetarnes ställning, sådan den enligt hans förmenande borde vara i denna fråga, vare sig man tillämpade den ena eller andra principen. Herr Lundgren ansåg, att det just var rättvisan, som bjöd, att arbetarne skulle deltaga med en tredjedel af kostnaden för sin försäkring. Det ansåg han vara rättvist.

Att jag icke kan dela *den* uppfattningen, kunna herrarne lätt förstå, då jag anser det principiellt enda rigtiga vara, att *hela* yrkesrisken, så vidt den kan i penningar uttryckas, hvilas på arbetsgifvarne. Jag vill fästa herr Lundgrens uppmärksamhet derpå — jag vet icke, om han är här närvarande i kammaren eller ej — att det icke finnes ett enda europeiskt land, som tillämpar den princip, han syntes hylla, utom Österrike, der arbetarne deltaga med en tiondedel af premierna.

Herr Lundgren menade äfven, att arbetaren skulle finna det vara motbjudande att taga emot en ersättning, hvartill han icke hade någon rätt. Det resonnementet kan jag för min del icke godkänna. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att hvilketdera systemet man tillämpar, ansvarspligt eller försäkringstvång, vare sig med fixa eller proportionella lifräntor, arbetaren i alla fall får bära en mycket dryg del af yrkesrisken: först och främst karenstiden, vidare den mer eller mindre betydande minskningen af inkomsterna samt dertill förlusten af eu arm eller ett ben eller kanske begge delarne, hvilket antingen alldeles beröfvar arbetaren eller åtminstone minskar för honom utsigten att i framtiden kunna förbättra sin ställning. Jag anser för min del, att arbetarne, hvilket system som än tillämpas,

bära en relativt mycket drygare del af yrkesrisken, än nu ifrågasatts att lägga på arbetsgifvarne.

Hufvudanmärkningen, som jag har både mot Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag, rör principen om fixa och mycket låga lifräntor. Jag anser i likhet med herr Staaff och herr Branting, att det enda rigtiga och rationella — för att icke göra en redan i och för sig stor olycka för arbetarne ännu större — är att låta ersättningen utgå i proportion till årsförtjensten. Detta sker i alla andra länder i Europa

Nu kan någon säga: hvad är vunnet, om vi, i stället för att taga Kongl. Maj:ts förslag med fixa lifräntor af 300 kronor, tillämpa principen om lifräntor i proportion till årsförtjensten, på sätt som skett t. ex. i Finland? Der skall ju lifräntan utgå med $\frac{6}{10}$ af årsförtjensten; och årsförtjenstens maximum är bestämdt till 720 mark, hvilket gör, att högsta lifräntan, som kan komma i fråga, uppgår till cirka 310 kronor. Det är icke mycket att ge emellan på. Deremot vill jag säga, att i Finland, ehuru den finska lagen icke är mer än 5 år gammal, redan höjts ganska inflytelserika röster, som yrka på en snar och ganska väsentlig stegring i lifräntornas belopp.

Jag skall icke upptaga herrarnes tid längre. Jag skall endast be att till sist få angifva min ställning med afseende på hvad komma skall.

På grund af mitt föregående resonnement skola herrarne måhända draga den slutsatsen, att jag kommer att ovilkorligen, om icke yrka på, så åtminstone vara med om rent afslag. Dertill vill jag på förhand svara, att, om Första Kammaren — hvilket jag icke vet — vare sig godkänner Kongl. Maj:ts eller särskilda utskottets förslag eller ock vill vara med om en annan lösning af frågan, sådan den möjligen kan blifva, jag icke vill taga på mitt samvete att genom min röst — så litet den än har att betyda — bidraga att kasta om kull det hela.

Min ståndpunkt med afseende på frågan öfverensstämmer till punkt och pricka med den, som i diskussionens början intogs af herr Staaff. Jag kan icke på några vilkor acceptera det särskilda utskottets förslag, sådant det föreligger, utan hvad jag minst måste fordra i afseende på ändringar är hvad herr Staaff och grefve Hamilton framhållit i sina anföranden. Och finner jag icke mina minimifordringar uppfyllda vid slutet af frågans behandling, förbehåller jag mig att till sist ansluta mig till herr Staaffs reservation.

Som tiden nu var långt framskriden samt åtskilliga talare anmält sig för yttrandes afgifvande, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,21 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Angående
förslag till lag
ang. ersättning
för skada till
följd af olycks-
fall i arbete
m. m.
(Forts.)